

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Kateřina Doubková

Obraz Ludvíka Bavora ve Zbraslavské kronice a v autobiografii Karla IV.

The picture of Louis of Bavaria in the Chronicle of Zbraslav and the
Autobiography of Charles IV.

Praha 2018

Vedoucí práce: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala paní prof. PhDr. Lence Bobkové, CSc. za veškerou pomoc, ochotu, čas a obrovskou vstřícnost při vedení této práce. Bez jejích připomínek a cenných rad by tato práce nikdy nemohla vzniknout. Dále bych moc ráda poděkovala mým přátelům za veškerou podporu a také mé rodině za povzbuzení během celého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se věnuje osobnosti římského krále a císaře Ludvíka Bavora a jeho zobrazení v kronikách české provenience z doby Karla IV. Důraz je kladen především na Zbraslavskou kroniku Petra Žitavského a na autobiografii Karla IV. - Vita Caroli, které poskytují pohled současníků dané doby, církevního hodnostáře a samotného vladaře. V práci je však přihlédnuto i k dalším kronikám doby Karla IV. z českého prostředí. Pro verifikaci tvrzení v kronikách je využíváno i listinného materiálu. Cílem práce je postihnout, která fakta o Ludvíku Bavorovi jsou v kronikách napsána, v jakých souvislostech a jak jsou autorem hodnocena. Zároveň také poukázat na absenci záznamů některých důležitých událostí a pokusit se zjistit příčinu absence. Práce by ráda přispěla k postihu vztahu Ludvíka Bavora k Janovi Lucemburskému a později jeho synovi Karlovi IV.

Klíčová slova: Ludvík Bavor, Zbraslavská kronika, Vita Caroli, Jan Lucemburský, Karel IV., Svatá říše římská

Abstract

The presented bachelor's thesis focuses on the personality of the Holy Roman King and Emperor Louis of Bavaria and his depictions in the chronicles of Czech origin from the time of Charles IV. The emphasis is placed on especially Chronicle of Zbraslav by Petr Žitavský and the autobiography of Charles IV. - Vita Caroli, which both enable the insight of Louis's contemporaries - a church dignitary and the ruler himself. Also other chronicles from the time of Charles IV. are taken into consideration in the thesis. Written documents are used to verify the statements in the chronicles. The aim of the thesis is to assess, which facts about Louis of Bavaria are expressed in the chronicles, their context and how they are evaluated by their authors. At the same time it is supposed to point out the absence of records of some important events and to try to figure out the reason of that. The thesis would like to contribute to describing the relation of Louis of Bavaria to Jan of Luxembourg and later also to his son Charles IV.

Key words: Louis of Bavaria, Chronicle of Zbraslav, Vita Caroli, John of Bohemia, Charles IV., The Holy Roman Empire

Obsah

Úvod	7
1 Charakteristika použitých pramenů a literatury, metodologická východiska	8
2 Osobnost Ludvíka Bavora a jeho vláda	13
3 Ludvík Bavor očima Petra Žitavského	16
3.1 Počátky spojenectví.....	18
3.2 Bitva u Mühldorfu.....	30
3.3 Spolu i proti sobě.....	34
4 Zobrazení Ludvíka Bavora ve vlastním životopise Karla IV.	48
4.1 Zmínky o Ludvíku Bavorovi	49
4.2 Tyrolské a korutanské dědictví.....	51
4.3 Cesta k novému římskému králi	56
5 Závěr	61
Seznam zkratek	64
Seznam pramenů a literatury	65
Prameny a edice.....	65
Literatura.....	66
Přílohy	70

Úvod

Římský král a pozdější císař Svaté říše římské Ludvík IV. Bavor, je tradičně vnímán jako panovník, jemuž Jan Lucemburský, pomohl k získání hodnosti římského krále, později mu znesnadňoval jeho vládu, případně jako protikrál Karla IV. V české historiografii se tak klade důraz především na zobrazení jeho vlády v souvislosti s Janem Lucemburským a Karlem IV. I přesto, že Ludvík vládl celých třicet tři let (1314-1347), víme o jeho osobnosti poměrně málo. Zdůrazňují se především negativní aspekty jeho vlády, zvláště jeho exkomunikace papežem. Cílem práce je pokus o nahlédnutí do dobového vnímání tohoto panovníka v českých kronikách, konkrétně v kronice Petra Žitavského, který byl Ludvíkovým současníkem a svědkem mnohých událostí v autobiografii Karla IV., který byl často aktérem událostí. Pramení negativní zobrazení již z těchto dokumentů a je oprávněné? Byla skutečně vláda Ludvíka Bavora negativní?

Práce je členěna do několika kapitol. První z nich představuje přehled pramenů a základní literatury, která se váže ke zvolenému tématu, a jejich důkladnější rozbor. Druhá kapitola se zaměřuje na představení osobnosti panovníka Ludvíka Bavora, popisuje aspekty jeho vlády a krátce porovnává prvky jeho vlády s vládou Jana Lucemburského. Kapitola rozebírá i kulturní aspekty Ludvíkovy vlády.

Těžiště práce je ve třetí a čtvrté kapitole. Třetí kapitola rozebírá svědectví Zbraslavské kroniky k jednotlivým událostem, uvádí je do dobového kontextu a rozebírá hodnocení Petra Žitavského. Zároveň také zjišťuje stanovisko Petra Žitavského vůči Ludvíku Bavorovi. Je rozčleněna do tří podkapitol, které byly rozčleněny dle chronologie. První podkapitola popisuje období od zvolení Ludvíka římským králem do bitvy u Mühldorfu. Další podkapitola se věnuje samotné bitvě u Mühldorfu a jejímu dobovému zobrazení. V poslední podkapitole je rozebírán postupný rozchod dosud spolupracujících panovníků Ludvíka Bavora a Jana Lucemburského. Kapitola je dovedena do roku 1338, kdy Zbraslavská kronika končí.

Poslední kapitola se věnuje zobrazení Ludvíka Bavora v autobiografii Karla IV. Důraz je kladen především na svědectví Karla IV. o sporu ve věci korutanském a tyrolském dědictví, které je bráno jako definitivní rozpad spolupráce Ludvíka Bavora s českým králem. V závěru jsou shrnuty výsledky bádání a nastíněny možnosti dalšího studia zobrazení římského panovníka v kronikách.

1 Charakteristika použitých pramenů a literatury, metodologická východiska

Pramenná základna ke zvolenému tématu je poměrně bohatá. Jak již z názvu vypovídá, práce se opírá o kroniky doby Jana Lucemburského a Karla IV., tedy ze 14. století, které bylo kronikářsky velmi plodné. Stěžejními prameny využívané pro tuto práci jsou konkrétně *Zbraslavská kronika Petra Žitavského* a autobiografie Karla IV. *Vita Caroli*. Využívala jsem pro práci jak latinské znění,¹ tak i český překlad.²

Relevantním pramenem pro postžení obrazu Ludvíka Bavora, je však pouze *Zbraslavská kronika*, jelikož její druhý autor Petr Žitavský byl svědkem (a mnohdy i samotným aktérem) událostí a kronika tak není psána s odstupem a zachycuje události v době, kdy se skutečně staly.³ Jedná se o kroniku, která vznikala v cisterciáckém klášteře na Zbraslavi,⁴ založeným králem Václavem II.⁵ Samotný latinský název kláštera *Aula Regia* – královská síň odkazuje na královskou účast při zakládání kláštera. Vlastní založení kláštera je datováno zakládací listinou do 10. srpna 1292.⁶ Druhý autor Zbraslavské kroniky, třetí opat Zbraslavského kláštera, Petr Žitavský navazuje na přemyslovskou tradici, a proto ve své části kroniky klade důraz především na události spojené s Eliškou Přemyslovnou a velmi jí straní. Z toho důvodu je potřeba podrobovat záznamy v kronice pečlivé kritice, zvláště co se týče problematického vztahu Elišky Přemyslovny a Jana Lucemburského, ve kterém autor kroniky jednoznačně stojí na straně dědičky slavného rodu. Vzhledem k tomu, že Jan Lucemburský byl velmi dlouhou dobu věrným spojencem Ludvíka Bavora, vrhá kritika českého krále špatný stín i na krále římského. To, že kronika Zbraslavská je nejdůležitějším narativním pramenem pro období vlády Jana Lucemburského svědčí o zájmu badatelů, kteří jí věnují značnou pozornost. Z českých badatelů uvádím především práce Marie Bláhové, která se dlouhodobě věnuje písemnictví doby Karla IV. a také překladu kronik do češtiny, dále také práce Kateřiny Charvátové.⁷ Zájem o Zbraslavskou kroniku také dokazuje vydání

---

¹ EMLER Josef (ed.), *Chronicon aulae regiae*, in: *Fontes rerum Bohemicarum IV*, Praha 1884.; EMLER Josef (ed.), *Vita Caroli IV. Imperatoris*, in: *Fontes rerum Bohemicarum III*, Praha 1882.

² *Zbraslavská kronika*, Praha 1975; Vlastní životopis, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987.

³ Více o Zbraslavské kronice a jejich autorech pojednává 3. kapitola.

⁴ O Zbraslavském klášteře více pojednává VLČEK, Pavel; Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 590-596.

⁵ Více k vládě Václava II. CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Václav II.: král český a polský*, Praha 2007; JAN, Libor, *Václav II.: král na stříbrném trůnu, 1283-1305*, Praha 2015; ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*. Praha 1998, s. 153-285.

⁶ VLČEK, Pavel; Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 590.

⁷ Výčet článků a literatury pojednávající o Zbraslavské kronice ve 3. kapitole.

kroniky v německém jazyce v roce 2014.⁸ Vydání předcházely sborník z roku 2013, týkající se Zbraslavské kroniky, do kterého přispělo i mnoho českých badatelů.⁹

Dalším stěžejním pramenem pro zvolené téma byla autobiografie Karla IV. *Vita Caroli*.¹⁰ Ta sice již nemá takovou výpovědní hodnotu jako v případě Zbraslavské kroniky, jelikož je psána s odstupem, nicméně přínos tohoto pramene je především v tom, že jej napsal sám Karel IV. tedy aktér událostí a tím, že jej psal již zpětně, tedy věděl, jak události dopadnou, podává nám *Vita Caroli* opravdu zajímavou reflexi a pohled na Ludvíka Bavora. Volba tohoto pramene byla také v tom, že postihuje období, které již Petr Žitavský ve své kronice nezaznamenal (končí rokem 1338) a poslední kapitola *Vita Caroli* se věnuje volbě Karla římským králem, proti Ludvíku Bavorovi, končí tedy rokem 1346. Vzhledem k tomu, že je dílo z větší části psáno samotným Karlem IV., který svým dílem chtěl nabádat ke správnému křesťanskému životu, vylíčit v dobrém světle veškeré své dosavadní úspěchy a přinést poučení svým potomkům je brána autobiografie jako knížecí zrcadlo. V tom také tkví problematika práce s tímto pramenem, je potřeba se na něj dívat velmi kriticky a neustále se soustředit na záměr, pro který a kým byl sepsán.

Dále je přihlíženo i k dalším kronikám doby Karla IV. především ke kronice Františka Pražského a také k dílu dvorního kronikáře Karla IV. Beneše Krabice z Weitmile. *Kronika Františka Pražského*¹¹ byla původně psána pro Jana IV. z Dražic, později se ji však autor rozhodl přepracovat pro Karla IV.¹² Celá kronika zahrnuje období od vlády Václava I. do roku 1342, přičemž pro mnou sledované období je využitelná druhá a třetí kniha kroniky, která zahrnuje období 1316-1342. Autor však z velké části vychází ze Zbraslavské kroniky, tudíž události do roku 1335 jsou spíše parafrází kroniky Petra Žitavského. Autor měl patrně k dispozici samotný autograf Petra Žitavského, soudě dle kritiky Jana Lucemburského, kterou autograf obsahuje a Petr Žitavský ji přeškrtnal a do samotné kroniky tuto pasáž nepoužil. František Pražský ze Zbraslavské kroniky vybíral pouze věcné informace a výrazně je krátil, co se týče zahraničních událostí, vybral pouze ty, které se bezprostředně vztahovaly k českému prostředí.¹³ Z toho důvodu kronika nepřináší žádné nové informace,

---

⁸ ALBRECHT, Stefan, *Die Königsaal-Chronik*, Frankfurt am Main 2014.

⁹ ALBRECHT, Stefan, *Chronicon Aulae regiae*. Frankfurt am Main 2013.

¹⁰ EMLER Josef (ed.), *Vita Caroli IV. Imperatoris*, in: *Fontes rerum Bohemicarum III*, Praha 1882.

¹¹ Vlastní životopis, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987.

¹² BLÁHOVÁ, Marie, LUKŠOVÁ, Zuzana a NODL, Martin, *Karel IV. v soudobých kronikách*, Praha 2016, s. 43.

¹³ Tamtéž, s. 45.

kteře by pomohly postihnout obraz Ludvíka Bavora a je tedy používána pouze pro doplnění let, které Zbraslavská kronika již neobsáhla.

Beneš Krabice z Weitmile, dvorní kronikář Karla IV., se zapsal do české historiografie svým dílem *Chronika ecclesie Pragensis* – Kronika Pražského kostela,¹⁴ se kterou navázal na Druhé pokračování Kosmovo. Kroniku započal vyprávěním o návratu krále Václava II. zpět do Čech a dovedl ji až do 19. listopadu 1374. Pro sledované období je využitelná druhá kniha, která začíná vysláním českého poselstva k Jindřichovi VII., roku 1310, a končí rokem 1375. Kniha vykazuje shody s kronikou Františka Pražského, ale také přináší nové informace, které žádný z dosavadních pramenů neuvádí.¹⁵ Kronika Beneše Krabice z Weitmile je pro práci přínosná především období let 1342-1347 (smrt Ludvíka Bavora), tedy dobou, kterou nepostihuje ani Zbraslavská kronika, ani kronika Františka Pražského a *Vita Caroli* o tomto období příliš nepojednává. Konkrétně rozepisuje volbu Karla římským králem a jeho první rok v nové funkci. Nicméně část pojednávácí o životě Karla IV. (čtvrtá kniha) je problematická, především proto, že Beneš Krabice vycházel z Karlovy autobiografie, tudíž nemá příliš dobrou vypovídající hodnotu.

Pro verifikaci tvrzení, která jsou uváděna v kronikách je bádání opřeno i o listinný materiál. Jedná se především o edice *Regesta imperii* (díl VII a VIII)¹⁶, *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* (konkrétně svazky III, IV)¹⁷ a dále také listiny vydány samotným Ludvíkem Bavorem.¹⁸

Literatury k sledovanému se zdá značné množství, nicméně i přesto je potřeba si ji rozdělit do několika okruhů. K samotné vládě a osobnosti Ludvíka Bavora není literatury příliš a pokud se jedná o ucelenou monografii, která by se věnovala pouze jeho osobnosti lze zmínit pouze dílo Heinze Thomase *Ludwig der Bayern (1282-1347): Kaiser und Ketzer*¹⁹, tato monografie je pro celou práci stěžejní, jelikož opravdu do detailu pojednává o všech aspektech vlády Ludvíka Bavora. Neexistence českého překladu je však poměrně limitující, jelikož kniha je psána v poměrně složité němčině a absence poznámkového aparátu znesnadňuje bádání.

---

¹⁴ Kroniky doby Karla IV. Praha, Svoboda 1987.

¹⁵ BLÁHOVÁ, Marie, LUKŠOVÁ, Zuzana a NODL, Martin, *Karel IV. v soudobých kronikách*, Praha 2016, s. 56.

¹⁶ *Regesta Imperii VII.; Regesta Imperii VIII: Die Regesten des Kaiserreichs unter Kaiser Karl IV. 1346-1378*, ed. Johann Friedrich Böhmer – Alfons Huber, Innsbruck 1877 (reprint 1967).

¹⁷ *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, III, IV.

¹⁸ *Regesten Kaiser Ludwigs des Bayern (1314-1347): Heft IX*, ed. Doris Bulach. Köln 2012.

¹⁹ THOMAS, Heinz, *Ludwig der Bayer (1282 – 1347): Kaiser und Ketzer*. Regensburg 1993.

Bádání o osobnosti toho římského krále a císaře neustalo, jen se historiografie v poslední době vydala spíše cestou sond k rozklíčování jednotlivých jevů. Příkladem může být sborník *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*,²⁰ který se právě zabývá jednotlivými aspekty vlády Ludvíka Bavora, mj. i vztahem mezi římským a českým králem.²¹

Zajímavým propojení lucemburské dynastie a říšské politiky pak přináší kniha německého historika Jörga Konrada Hoensche *Lucemburkové. Pozdně středověká dynastie evropského významu 1308-1437*,²² kde je především kladen důraz na působení členů lucemburského rodu ve Svaté říši římské.

Zájem německé historiografie o tuto osobnost dokládá i výstava, která byla uskutečněna roku 2014 v Řezně. Jednalo se o bavorskou výstavu, která měla přiblížit celkovou osobnost Ludvíka Bavora. Výstavu doprovázel i katalog *Ludwig der Bayer: Wir sind Kaiser!*²³ Katalog neklade důraz pouze na vládu římského krále a císaře, ale reflektuje i kulturní stránku dané doby.

Pokud se zaměřím na české prostředí, tak zde ucelená monografie o Ludvíku Bavorovi zcela chybí. Absence je způsobena především vnímáním Ludvíka Bavora jako spojence/nepřítele českého krále Jana, později jeho syna Karla a to tak, jak nám jeho obraz přináší dobové kroniky, na které se tato práce zaměřuje. Důraz je tedy v případě českého prostředí kladen na osobnost českého krále a Ludvík Bavor je zde zmiňován pouze ve spojitosti s ním. Vzhledem k tomu, že i vybrané kroniky se logicky zaměřují na události spjaté s českým panovníkem, je důležité obsáhnout i situaci vlády Jana Lucemburského, později Karla. Jiří Spěváček ve svých pracích *Král diplomat (Jan Lucemburský 1296-1346)*²⁴ a *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*²⁵ dopodrobna rozepsal vládu tohoto českého panovníka a reflektuje i situaci v říši, tudíž nechybí zmínky o Ludvíku Bavorovi.

Důkazem zaměření české strany především na osobnost Jana Lucemburského je také výstava, která byla pořádána v roce 2010, u příležitosti výročí sňatku Elišky Přemyslovny a

---

²⁰ NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002.

²¹ HLAVÁČEK, Ivan. Johann von Luxemburg und Ludwig IV. von Bayer, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 139-158.

²² HOENSCH Jörg Konrad, *Lucemburkové. Pozdně středověká dynastie celoevropského významu 1308-1437*. Praha 2003.

²³ WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014.

²⁴ SPĚVÁČEK, Jiří, *Král diplomat: (Jan Lucemburský 1296 – 1346)*, Praha 1982.

²⁵ SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*, Praha 1994.

Jana Lucemburského. Jednalo se sice o česko-lucemburskou výstavu, nicméně říšská politika zde vůbec nebyla akcentována. Katalog výstavy *Královský sňatek: Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský – 1310*²⁶ tedy nepřináší žádné informace o říšské politice, ale je zajímavým zaměřením na místa spojená s tímto královským párem a přínosný je také článkem Marie Bláhové o obrazu jejich sňatku v dobových kronikách.

K osobnosti Karla IV. pak vzniklo několik monografií a pro tuto práci jsem především používala opět práci Jiřího Spěváčka *Karel IV. Život a dílo (1316-1378)*,²⁷ dále také knihu Františka Kavky *Karel IV. Historie života velkého vladaře*,²⁸ kde se autor detailně zabývá událostmi v Tyrolích a volbou Karla římským králem.

Posledním okruhem jsou přehledové práce, které shrnují danou dobu. Jedná se především o *Velké dějiny zemí Koruny české*, svazek 4/a od Lenky Bobkové.²⁹ V případě narativních pramenů se kromě četných studií³⁰ opírám i o *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků kultury až do sklonku třicátých let 20. století*.³¹

Metodologickým východiskem mé práce je především zprostředkování, jak se tvořila literární paměť o daném vládcí – Ludvíku Bavorovi. Jedná se o otázky kulturní antropologie a dějin mentalit,³² kdy je potřeba si určit osobnost autora, z jakého prostředí vycházel, pro koho bylo jeho dílo určeno, a to vše reflektovat v práci s pramenem. Dva hlavní prameny Zbraslavskou kroniku a *Vita Caroli* jsem pak také komparovala s dalšími prameny ať z českého, či říšského prostředí, abych byla schopna sestavit co nejvěrnější obraz o daném panovníkovi v jeho době a určit prvky vlády, které vytvářejí celkový habitus panovníka. Jedná se o tvoření narativu o Ludvíku Bavorovi v našich dějinách. Určení, zda tento narativ ze 14. století je stále platný i do dnešních dnů. Bylo využito také interdisciplinárních poznatků, především dějin dějepisectví a literatury.

---

²⁶ BENEŠOVSKÁ, Klára. *Královský sňatek: Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský - 1310*. Praha 2010.

²⁷ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV: život a dílo (1316 – 1378)*. Praha 1980.

²⁸ KAVKA, František. *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha 1998.

²⁹ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Sv. 4/a. Praha - Litomyšl 2003.

³⁰ Odkazy na ně v kapitole 3 a 4.

³¹ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009, s. 30.

³² IGGERS, Georg Gerson. *Dějepisectví ve 20. století*, Praha 2002; SPĚVÁČEK, Jiří. *Mentalita a dějiny mentalit v proměnách evropského myšlení*, in: Sborník společnosti přátel starožitností 4, 1996, s. 59–70.

2 Osobnost Ludvíka Bavora a jeho vláda

Římský král a císař Ludvík Bavor byl velmi rozporuplnou osobností. Na jednu stranu se jednalo o osobnost, která se snažila navázat na vládní styl Jindřicha VII. a pokusit se dovést koncept *renovatio imperii*. Na druhé straně jeho zarputilost často přinášela velké překážky v dovršení této koncepce. Po pádu Štaufů se římscí králové v podstatě omezili na vládu nad její „německou“ částí. Rezignovali na získání císařského titulu a ovládnutí románských částí Svaté říše římské, tedy na severní Itálii a na Burgundské neboli Arelatské království. K myšlence obnovy slávy tehdejšího impéria se vrátil Jindřich VII. z rodu Lucemburků, ale římská jízda ho stála život a úspěch císařské korunovace se vytratil do ztracena. Ludvík se pokusil o totéž, ale bez souhlasu papeže, což bylo samo o sobě v zásadě proti původnímu smyslu římské císařské korunovace.³³ V dnešní době nelze, v případě Ludvíka, pohlížet na římskou jízdu jako na revoluční akt, který měl vyjadřovat postoj proti papeži, ale spíše to ukazuje Ludvíkův konzervativní postoj a pokus navrátit zpět slávu říši.³⁴ Kvůli konfliktu s papežem, který provázal celou dobu jeho vlády, říše však nemohla dosáhnout své tehdejší historické slávy a velikosti.

Bojem s papežem se Ludvík Bavor sice ve svých mocenských aspiracích omezovat nenechal, ale o smír stál, protože by mu ulehčil mocenské postavení. Proto se také neustále obracel na různé spojence, kteří by v jeho prospěch s hlavou církve jednali. Jan Lucemburský mezi nimi zaujímal prvořadé místo, mimo jiné i díky svým kontaktům s francouzským králem, který byl s avignonským papežstvím úzce spojen. Většina kroků jeho vlády směřovala k vyřešení boje s papežskou kurií a neostýchal se používat jakýkoliv prostředků. V jeho případě se rozhodně nejednalo o vojenské prostředky, jelikož Ludvík popíral rytířskou středověkou tradici a snažil se vyhnout jakémukoliv bojovému konfliktu. Proto byl také později vnímán, jako slabý oponent vůči svému druhému protikráli Karlovi IV. Ludvík tedy využíval spíše diplomatických jednání, jejich výsledky však často měnil ku svému prospěchu. Ludvíkova neústupnost způsobila několik politických chyb, které měly pro jeho vládu fatální důsledky. Příkladem může být zvolení vzdoropapeže Mikuláše V., které ale bylo pravděpodobně cíleným krokem k ukázání císařské autority a snahy konsolidovat poměry. Zápas mezi císařem a papežem vytvořil nejen spoustu problémů v říši,

---

³³ BOBKOVÁ, Lenka, *Das Ende einer Herrschaft – Karl IV. als Gegenkönig und Nachfolger Ludwigs der Bayern*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 91-92.

³⁴ HOLZFURTNER, Ludwig, *Politik auf drei Ebenen*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 34.

se kterými se pak potýkal Karel IV., ale císaře Ludvíka poznamenal i v dalším sledu dějin. Zůstal mu hanlivý přídomek Bavor, kterým ho dehonestoval papež.

Do politického boje významně zasáhl i Jan Lucemburský, který byl po velmi dlouhou dobu hlavním spojencem Ludvíka Bavora. Právě díky lucemburskému táboru byl Ludvík navržen na kandidaturu římského krále a díky podpoře lucemburské dynastie se římským králem i stal. Ale počáteční soulad mezi Janem a Ludvíkem se časem změnil v soupeření, protože Ludvík Bavor nestál o vzestup českého krále, který by se mu mohl stát konkurentem. Vadila mu a v podstatě mu musel vadit Janova neochvějná orientace na Francii, zvláště, když Ludvík velmi podporoval Anglii a stál na její straně.

Ludvík Bavor je často označován jako poslední císař vrcholného středověku, který stál na pomezí dvou epoch. Koneckonců, stále měl silnou vazbu na papežskou kurii, kterou považoval za důležitou, ale odvrátil se od ní i za cenu politických úspěchů. Stále však odmítal moc založenou na armádě a měl velmi limitované geografické horizonty, na rozdíl od jeho nástupců. Ty někdy způsobily, že politický dopad Ludvíka Bavora byl omezený, to jej řadí spíše do pozice panovníka vrcholného než pozdního středověku.³⁵ Jeho nástupce Karel IV. je vnímán jako příchod nové epochy, kdy říše již není centralizovaná, ale využívá se i mnohých periferií. Bezpochyby některé panovnické kroky ve vládě Ludvíka končí. Na druhou stranu však na císařově dvoře byly zaváděny nové prvky, které pokračují i v budoucnu. Jeho vláda je tedy jakýmsi přechodným obdobím, ve kterém se setkávají staré a nové prvky vlády.³⁶ Ludvík byl sice úspěšným vládcem, který dosáhl svých vytyčených cílů, jako byla císařská korunovace, avšak ta ho stála pozdější celoživotní spor s papežem. Proto byl také vnímán, jako slabý oponent vůči svému druhému protikráli Karlovi IV., který se naopak váleku nebál.

Panovník z wittelsbašského rodu byl také vnímán jako velký podporovatel kultury. Vytvořil si pozoruhodný vztah k umění. Byl to právě Ludvík Bavor, který využíval dvorské umění k podpoře svého postavení. Prostřednictvím různých forem umění, Ludvík kompenzoval svou případně napadenou pozici. Uchýlil se k umění, které mu sloužilo jako propagace jeho vlády. Na jeho dvoře působily evropské kapacity jako Marsilius z Padovy, Vilém z Ockhamu³⁷ a Johannes de Janduno, kteří otevřeli dvoru Ludvíka Bavora nové světy,

---

³⁵ Tamtéž, s. 37.

³⁶ SCHMID, Alois, *Ludwig der Bayer – Der Kaiser aus dem Haus Wittelsbach*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 25.

³⁷ Působení Williama z Ockhamu na dvoře Ludvíka Bavora se více věnuje VLADYKOVÁ, Markéta, *Vliv učení Viléma z Ockhamu na politiku Ludvíka IV. Bavorského*, disertační práce, Univerzita Karlova, Praha 2011.

ale jejich vliv na politiku císaře by neměl být příliš nadhodnocen. Při svém pobytu v Itálii v letech 1327-1330 byl Ludvík pravděpodobně ovlivněn rodící se italskou renesancí, což byl úplně jiný svět oproti dvoru Ludvíka Bavora. V kulturní oblasti se tedy Ludvíkova vláda rozpadá na čas před jízdou do Itálie a po ní.³⁸

Ludvík Bavor byl zajisté pragmatický politik, který ve svých vladařských krocích, vycházel z vlastních zkušeností a z poměrů, které panovaly v říši. Měl širokou rodinu, pro kterou uplatňoval širokou dynastickou politiku. Snažil se o uplatnění všech svých synů v rámci říše, věnoval jim důležitá území, která měla sloužit jako východisko pro jejich pozdější politiku. Tím navázal i na své předky v Rýnské Falcí. Stejně principy zastávaly i Habsburkové a Ludvíkův následovník, Karel IV.

---

³⁸ SCHMID, Alois, *Ludwig der Bayer*, s. 24.

3 Ludvík Bavor očima Petra Žitavského

Hodnocení Ludvíka Bavora se nemohl vyhnout ani nejvýznamnější český kronikář Petr Žitavský, autor známé Zbraslavské kroniky. Jako současník a mnohdy i očitý svědek v ní popsal zhruba dvě třetiny vlády Jana Lucemburského, v jehož politice tvoří poměr k Ludvíkovi, kladný i záporný, hlavní osu.

Ve Zbraslavském klášteře začal vznikat nejdůležitější pramen pro postižení doby vlády posledních Přemyslovců a Jana Lucemburského. Prvním autorem Zbraslavské kroniky byl Ota Durynský,³⁹ druhý opat Zbraslavského kláštera, který dílo pojal jako typickou místní klášterní kroniku, jež má oslavovat zakladatele Václava II. a přemyslovskou dynastii. Záměr napsat klášterní kroniku, která by oslavovala život tohoto panovníka, vznikl patrně po smrti tohoto vladaře, který umírá roku 1305. Je však také možné, že s psaním kroniky začal až mnohem později.⁴⁰ Ota Durynský započal kroniku popisem událostí vlády Přemysla Otakara II., konkrétně rokem 1252 a dále se zabývá dobou Václava II., konkrétně obdobím od roku 1278 do roku 1294-1296.⁴¹ Svůj původní plán, postihnout život krále Václava II., však nedovedl do konce, jelikož v roce 1314 autor zemřel.⁴² Není znám rozsah celého původního textu Oty Durynského, jelikož značnou část jeho díla upravil pozdější autor Zbraslavské kroniky Petr Žitavský. Celé dílo Oty Durynského končí 51. kapitolou Zbraslavské kroniky, což lze doložit díky prologu Petra Žitavského,⁴³ který předchází celému dílu.⁴⁴

Dalším autorem Zbraslavské kroniky, který navázal na práci Oty Durynského, byl již zmíněný třetí opat kláštera Aula Regia Petr Žitavský. Právě díky jeho osobě byla kronika povýšena z klášterní, která měla především oslavovat zakladatele, na kroniku světovou, která se zajímala nejen o dění v klášteře, ale také o události v celém království a střední Evropě. Vzhledem k změně charakteru kroniky, zapříčiněné druhým pisatelem, se stala

---

³⁹ Více o životě Oty Durynského pojednává CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Ota Durynský, zbraslavský opat a kronikář*, in: *Mediaevalia Historica Bohemica*, Roč. 20, č. 1 (2017), s. 39-58.

⁴⁰ CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Ota Durynský, zbraslavský opat a kronikář*, in: *Mediaevalia Historica Bohemica*, Roč. 20, č. 1 (2017), s. 47-48.; BLÁHOVÁ, Marie, *Cisterciácké dějepisectví ve středověkých Čechách*, in: *Historický obzor*, č. 12 (1994), s. 278.

⁴¹ CHARVÁTOVÁ, K. *Ota Durynský*, s. 49.

⁴² BLÁHOVÁ, Marie, *Osudy Zbraslavské kroniky*, in: *Studia historica Brunensia Brno*, Roč. 62, č. 1 (2015), s. 143.

(dostupné:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/134668/1_StudiaHistoricaBrunensia_62-2015-1_14.pdf?sequence=1, zobrazeno 1.2.2018)

⁴³ EMLER Josef (ed.), *Chronicon aulae regiae*, in: *Fontes rerum Bohemicarum IV*, Praha 1884, s. 4.

⁴⁴ CHARVÁTOVÁ, K. *Ota Durynský*, s. 49.

důležitým a velmi cenným pramenem pro 14. století.⁴⁵ Část psaná Petrem Žitavským začala vznikat po smrti Oty Durynského⁴⁶ a kronika je dovedena do roku 1338. Osobnost druhého autora kroniky je velmi zajímavá, byť o ní víme velmi málo. Nevíme přesně, kdy se narodil, ale patrně to bylo mezi lety 1260 a 1270.⁴⁷ Jednalo se o velmi vzdělaného muže, původem žitavského Němce, který byl velmi dobře informován o dění nejen na české politické scéně a někdy se stal samotným aktérem událostí, hlavně z toho důvodu, že byl diplomatem, zasahujícím ve službách panovníka do politického dění. V Čechách se objevil ke konci 90. let 13. století. Svou přítomnost v Praze Petr přiznává roku 1297 účastí na korunovaci Václava II. V Praze později působil jako kaplan prvního zbraslavského opata Konráda z Erfurtu.⁴⁸ Důsledkem blízkého vztahu s opatem Konrádem se Petr začlenil do vlivné skupiny duchovenstva, která po vymření dynastie Přemyslovců chtěla vyřešit vnitřní politickou krizi Českého království zvolením příslušníka lucemburské dynastie na český trůn.⁴⁹

Velmi dobře si Petr Žitavský rozuměl s Eliškou Přemyslovnou⁵⁰ a získal si její důvěru a náklonnost. Podporoval a ctil ji jako dědičku přemyslovské dynastie a potomka slavného Václava II., zakladatele kláštera. Jeho vztah k Elišce je velmi patrný ze Zbraslavské kroniky, kde Petr Žitavský vždy věrně stojí na její straně, což bylo ještě posíleno zklamáním, které pramenilo z politiky Jana Lucemburského a manželské roztržky v roce 1318. 12. září 1316 se Žitavskému dostalo pocty a byl zvolen opatem kláštera Na Zbraslavi, což mu otevřelo dveře pater nejvyšší politiky. Vyřizoval diplomatické záležitosti a také býval při některých politických jednáních.⁵¹ Literární talent, kterým Petr Žitavský oplýval, se projevil i ve Zbraslavské kronice, která neobsahuje pouhé vyprávění v próze, ale i přibližně čtyři tisíce veršů, nejčastěji hexametřů, kterými autor vyjadřuje svůj názor na popisované události.⁵² Informace o minulosti čerpal Žitavský z písemných pramenů a dobu, kterou již zažil, popisoval podle svých zážitků a vyprávění očitých svědků, se kterými promlouval při pravidelných návštěvách královského dvora, kde získával spolehlivé informace o politické

---

⁴⁵ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009, s. 30.

⁴⁶ Pravděpodobně někdy v březnu 1314.

⁴⁷ BLÁHOVÁ, Marie, *Petr Žitavský, historik a diplomat*, in: BENEŠ, Zdeněk (edd.), *Duchem, ne mečem: fakta, úvahy, souvislosti*, Praha 2003, s. 30.

⁴⁸ FIALA, Zdeněk, *O kronice Zbraslavské a jejích autorech*, in: *Zbraslavská kronika*, Praha 1975, s. 9.

⁴⁹ BLÁHOVÁ, M., *Petr Žitavský, historik a diplomat*, s. 31.

⁵⁰ Více o Elišce Přemyslovně pojednává KOPIČKOVÁ, Božena, *Eliška Přemyslovna, královna česká, 1292-1330*, Praha 2008; ŠAROCHOVÁ, Gabriela, *Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský 1.9.1310: sňatek z rozumu*, Praha 2002.

⁵¹ BLÁHOVÁ, M., *Petr Žitavský, historik a diplomat*, s. 33.

⁵² Tamtéž, s. 34.

situaci nejen v českém prostředí, ale i za hranicemi.⁵³ Tím, že informace o dění zapisoval v krátkých časových intervalech od proběhnutí dané události, je Zbraslavská kronika věrohodným historickým pramenem.⁵⁴

Závažnost Zbraslavské kroniky je patrná i v hodnocení jednotlivých českých panovníků, kterých je v kronice popsáno celkem sedm,⁵⁵ neboť z tohoto hodnocení vycházejí i další kronikáři. Důležité je si však uvědomit, že tyto soudy a rozčlenění na dobré a špatné panovníky byly psány v intencích dané doby, z pohledu autorů, možností a jejich postavení.⁵⁶ Jednotlivé atributy, přisuzované panovníkům, odkazují na znalost především u Petra Žitavského tzv. knížecích zrcadel, která rozlišují aspekty „dobré a špatné vlády“.⁵⁷ Obraz ideálního panovníka ve Zbraslavské kronice zrcadlí především osobnost Václava II. Jak již bylo výše napsáno, celá kronika byla původně koncipována jako oslava tohoto panovníka. Oproti tomu špatná vláda je přisuzována Jindřichovi Korutanskému, který je Petrem Žitavským vyličen jako tyran.⁵⁸

3.1 Počátky spojenectví

První zmínky o Ludvíku Bavorovi ve Zbraslavské kronice pocházejí z roku 1313 a vztahují se k nové volbě římského krále. V září roku 1313 zemřel císař Jindřich VII. a díky jeho smrti se uvolnila cesta k římskému trůnu. Od počátku byli dva hlavní favorité na trůn, a to český král Jan Lucemburský, který měl podporu v arcibiskupovi mohučském, trevírském⁵⁹ a proti němu stál Fridrich Habsburský, bratr francouzského krále Filipa IV. Papež Kliment V. však nesouhlasil s volbou ani Fridricha Habsburského, ani Jana Lucemburského, u kterého mu vadilo jeho přílišné mládí. Stejně protilucemburské stanovisko zaujal i Jindřich Kolínský. Stanovisko dalších kurfiřtů Rudolfa Falckého a

---

⁵³ O způsobu práce Petra Žitavského více pojednává BLÁHOVÁ, Marie, *Sic et ego ea, que vidi, que certissime cognovi ruditer conscribere laborabo, Zur Arbeitsweise Peters von Zittau*, in: ALBRECHT, Stefan, *Chronicon Aulae regiae*. Frankfurt am Main 2013, s. 95-107.

⁵⁴ KUTNAR, F. – MAREK, J., *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 32.

⁵⁵ Více k jednotlivým osobnostem českých panovníků ve Zbraslavské kronice DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *K pojetí dobré vlády v Kronice Zbraslavské*, in: Za zdi kláštera, Cisterciáci v českých dějinách, České Budějovice 2010, s. 82-97.

⁵⁶ ANTONÍN, Robert, *Könige und königliche Macht in der Königsaal Chronik*, in: ALBRECHT, Stefan, *Chronicon Aulae regiae*, Frankfurt am Main 2013, s. 124-125.

⁵⁷ Více o attributech ideálního panovníka pojednává ANTONÍN, Robert, *Ideální panovník českého středověku: kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*, Praha 2013.

⁵⁸ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Angažované vyprávění: narativní strategie literárně-historických děl na přelomu 13. a 14. století*, in: *Mediaevalia Historica Bohemica*, roč. 20, č. 1 (2017), s. 23-38

⁵⁹ Úřad trevírského arcibiskupa zastával strýc Jana Lucemburského – Balduin Trevírský

Waldemara Braniborského bylo kolísavé.⁶⁰ Volba římského krále se neustále protahovala a zkomplikovala ji navíc zpráva o smrti papeže Klimenta V. (20. 4. 1314). Protože nový papež Jan XXII. byl zvolen až o dva roky později, zůstalo rozhodování o volbě výhradně na říšských knížatech.⁶¹ Lucemburské straně neprospívalo přílišné mládí jejich kandidáta, Janovi v té době bylo pouhých sedmnáct let,⁶² zatímco jeho protikandidátovi Fridrichovi stoupaly naděje. Díky smíření s Ludvíkem Bavorem si na svou stranu získal i rýnského falckraběte Rudolfa, držitele kurfiřtského hlasu a bratra Ludvíka Bavora. V létě 1314 mu podporu přislíbil i uherský král Karel Robert z Anjou.⁶³ V této napjaté situaci se Petr z Aspeltu rozhodl vyhlásit termín volby, která měla proběhnout 19. října 1314 ve Frankfurtu nad Mohanem. Samotný Petr z Aspeltu odstoupil od kandidatury Jana Lucemburského, protože se obával případné války, která by finančně velmi zatížila nejen českého krále, ale i arcibiskupství mohučské. Sám však nesouhlasil s volbou Fridricha Habsburského, a tak byl navržen nový kandidát na římský trůn, bavorský vévoda wittelbašský.⁶⁴ O této události podává svědectví Zbraslavská kronika: „*Zatím arcibiskupové trevírský a mohučský uvažující, že ostatní volitelé nechtějí přenést své hlasy na českého krále Jane pro nedostatek zákonitého věku, protože totiž teprve začal vstupovati do sedmnáctého roku, aniž oni dva chtěli připustiti vévodu rakouského, poslali posly k bavorskému vévodovi Ludvíkovi a povzbuzováním ho zvali, aby nikterak nezanedbával usilovat o korunu uprázdněné říše.*“⁶⁵ Tento záznam ze Zbraslavské kroniky lze považovat za věrohodný, především díky úzkému vztahu mezi Petrem z Aspeltu a Petrem Žitavským. Je také možné předpokládat, že se samotný Petr Žitavský díky této konexi zúčastnil samotného jednání a byl tak přímým svědkem události.⁶⁶ Ludvík Bavor byl vybrán jako vhodný protikandidát Fridricha Habsburského, kterého porazil v bitvě u Gammelsdorfu, ve které se bojovalo se o poručnictví nad nezletilými dolnobavorskými vévody.⁶⁷ Bitva sice nepatřila k významným střetům, ale v daném kontextu byla velmi důležitá, jelikož v ní Ludvík porazil mocné Habsburky. Na tuto skutečnost Petr Žitavský kladl často opakovaný důraz při zdůvodnění volby Ludvíka Bavora. O bitvě nás také zpravuje Zbraslavská kronika. „*Vždyť tento vévoda*

---

⁶⁰ BOBKOVÁ, Lenka, *Velké dějiny zemí Koruny české*, Sv. 4/a, Praha - Litomyšl 2003, s. 42 – 43.

⁶¹ Tamtéž, s. 43

⁶² SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský a jeho doba (1296-1346)*, Praha 1994, s. 195.; ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999, s. 33.

⁶³ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 43

⁶⁴ Tamtéž, s. 44.

⁶⁵ EMLER Josef (ed.), *Chronicon aulae regiae*, in: *Fontes rerum Bohemicarum IV*, Praha 1884, s. 225; č. překlad: *Zbraslavská kronika*, Praha 1975, s. 293.

⁶⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 206.

⁶⁷ ŠUSTA, Josef, *České dějiny, II. díl, 2. část, Král Cizinec*, Praha 1939, s. 193.

Ludvík zvítězil téhož roku v předcházejícím měsíci únoru⁶⁸ v polní bitvě nad rakouským vévodou Fridrichem, jakož i zajal na tři sta hrabat, úředníků i šlechticů svobodného stavu, slavných mužů, a tím se proto jeho slavné jméno a jeho znamenitá sláva velmi daleko šířila v uších mnohých knížat.⁶⁹ Ale krátce však po této bitvě navázal Ludvík s Fridrichem navenek přátelský vztah a zprvu podporoval habsburského kandidáta ve snaze získat titul římského krále. Toto spojení bylo však narušeno, když byla navržena lucemburskou stranou kandidatura na římský trůn samotnému Ludvíku Bavorovi.⁷⁰ Po jednáních s Petrem z Aspeltu a Baludinem Trevířským v Koblenzi roku 1314 Ludvík kandidaturu přijal a začal hledat své podporovatele. To také zaznamenal Petr Žitavský. „A tak obdržev toto šťastné i nečekané poselství ihned se vydal na cestu, přišel k arcibiskupům mohučskému a trevířskému a tam si ve vzájemných hovorech a rozmluvách jeho přirozená a laskavá horlivost příznivě naklonila k dosažení jeho úmyslu v mysli těchto knížat, která navštívil. Přesto rakouský vévoda Fridrich posílal sem tam své vyslance, sliboval dary, a kde nestačilo na úspěch slovo, přistupovaly peníze.“⁷¹ Z uvedeného záznamu v kronice jasně vyplývá, že opat Zbraslavského kláštera stojí jednoznačně na straně wittelsbašské strany, tj. na straně kandidáta podporovaného českým králem a Fridrich Habsburský je zde zobrazen jako kandidát, který používá i „nekalých“ praktik, jako byly peníze za hlasy pro kurfirty. Nicméně obdobné kroky podnikal také Ludvík Bavor. Petrovi z Aspeltu a Balduinu Trevířskému věnoval sumu peněz za jimi navrženou kandidaturu a odměnil je i za jejich hlas ve volbě.⁷² A bez odměny nezůstal ani Jan Lucemburský, který měl dostat 10 000 hřiven, které byly pojištěny zástavou Chebska a hornofalckých hradů Floß a Parkstein. Zároveň Ludvík Janovi slíbil, že mu pomůže k zpětnému nabytí držav v Polsku a Míšeňsku, které užíval Václav II. Učinil i závazek uhrazení výloh, které vznikly v boji proti Jindřichovi Kolínskému. Nadále se zavázal k zachování všech svobod a práv Českého království, které mu udělili předchozí říšští panovníci a přimět svého bratra Rudolfa Falckého k navrácení zástavních listin, vztahujících se na zboží na Plzeňsku, které mu vystavil Jan Lucemburský v únoru 1314, aby si zajistil Rudolfův hlas. Přislíbil i navrácení veškerých listin, které by mohly opravňovat syny Albrechta I. ke vznesení nároků na českou korunu.⁷³ Sliby se týkaly i lucemburského hrabství. V případě uvolnění Limburska a Brabantska nevznese na ně Ludvík po svém zvolení nárok jako na odumřelé léno, tudíž ponechá možnost Janovi je získat. Než však

---

⁶⁸ Správně by mělo být listopadu – bitva se odehrála 9. listopadu 1313.

⁶⁹ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 225, překlad: Zbraslavská kronika, s. 293.

⁷⁰ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 216.

⁷¹ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 225, překlad: Zbraslavská kronika, s. 293.

⁷² THOMAS, Heinz, *Ludwig der Bayer, 1282-1347: Kaiser und Ketzer*, Graz 1993, s. 57.

⁷³ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 45.

k tomuto dojde, měl být český král uspokojen podílem na clu v Bacharachu na Rýně. Došlo i ke slibu v rámci sňatkové politiky, Ludvík Bavor v té době ještě žádné potomky neměl, a tak nabídl svého svěřence Jindřicha, syna zemřelého Oty Dolnobavorského, pro Janovu dceru Markétu.⁷⁴

*„A tak se po uplynutí času napřed určeného, hle, přiblížila doba volby a každý z knížat volitelů se spěšně chystal, jak mohl nejmocněji a nejokázaleji, k odchodu do Frankfurtu.“*⁷⁵ Obě dvě strany spěchaly k Frankfurtu nad Mohanem, který v obavách před násilnostmi neotevřel brány ani jednomu z kandidátů. Habsburský tábor proto zůstal na levém břehu Rýna – v Sachsenhausenu, kde 19. října Rudolf Falcký prohlásil za sebe a za nepřítomné Jindřicha Kolínského, Rudolfa Saského a Jindřicha Korutanského, který stále užíval titulu českého krále, ačkoliv byl již roku 1310 z trůnu sesazen, římským králem Fridricha Habsburského. Wittelsbašský tábor zůstal na sever od Frankfurtu nad Mohanem a 20. října proběhla volba.⁷⁶ Zúčastnilo se ji 5 kurfiřtů – Petr z Aspeltu, Balduin Trevírský, Waldemar Braniborský, Jan Sasko – Lauenburský a český král Jan. Obě strany tedy využily sporu o český a saský kurfiřtský hlas.⁷⁷ Ludvík Bavor tedy získal platnou většinovou volbou titul římského krále.⁷⁸ Dle Petra Žitavského *„(...) zákonitě zvolili a přijali Ludvíka, vévodu bavorského, za vladaře římské říše a ochránce církve.“*⁷⁹ Oproti tomu o volbě protikandidáta na římský trůn Fridricha Habsburského se kronikář vyjádřil, že kurfiřti *„velmi zvučně prohlásili rakouského vévodu Fridricha za krále německého.“*⁸⁰ Z této formulace je opět patrné, že Petr Žitavský vnímal volbu Ludvíka Bavora jako legitimní, když ho označil za vladaře římské říše a ochránce církve, tedy propojení světské a církevní moci, pro středověk tak důležité. Před volbou vydal Ludvík Bavor českému králi další slib, který byl stvrzen listinou pocházející z 20. října 1314. Tato listina zaručovala českému králi, při hlasování ve volbě ve prospěch wittelsbašské strany, dalších 10 000 hřiven stříbra.⁸¹

*„Jedni Ludvíka chválí a jiní Fridricha zase. Byla by ohromná válka neb zápas tenkrát vznikl z oněch rozporů velkých, jenž býval by porazil jedny, jiné byl by zabil, proud Mohanu kdyby tam netek!“*⁸² Zbraslavská kronika také informuje o dění po volbě římského

---

⁷⁴ Tamtéž, s. 46.

⁷⁵ Petra Žitavského kronika zbraslavská, *FRB IV*, s. 225, překlad: Zbraslavská kronika, s. 293.

⁷⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 209-210.

⁷⁷ RAPP, Francis, *Svatá říše římská národa německého. Od Oty Velikého po Karla V.*, Praha 2007, s. 204.

⁷⁸ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 210.

⁷⁹ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 225, překlad: Zbraslavská kronika, s. 293.

⁸⁰ Tamtéž, *FRB IV*, s. 225, Zbraslavská kronika, s. 293.

⁸¹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 210.

⁸² *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 226, překlad: Zbraslavská kronika, s. 294.

krále. „*Město Frankfurt bylo po tři dny uzavřeno, třetího pak dne už po vykonání nesouhlasné volby, když mělo být město otevřeno, rakouský vévoda Fridrich časně zrána před svítáním ustoupil a jal se táhnouti odtamtud (...) Po jeho odchodu přitáhl nový král Ludvík do města Frankfurtu a vjel do něho s četnými knížaty a osmi tisíci ozbrojenců sedících na velikých válečných koních, přičemž mu všichni vyšli vstříc a pozdravovali ho.*“⁸³ Tento záznam odkazuje na to, že teprve třetí den po volbě otevřelo město Frankfurt nad Mohanem své brány, a to pouze wittelsbašské straně, a tak nově zvolený římský král Ludvík Bavor slavnostně vstoupil do města, do chrámu sv. Bartoloměje, kde mu byla vzdána pocta.⁸⁴ Zároveň z daného líčení Zbraslavské kroniky lze vycítit odpor kronikáře k válce a také velké obavy z ní. Dle Zbraslavské kroniky se z Frankfurtu odebral do Cách ke královské korunovaci. „*A zdržev se tam [ve Frankfurtu] krátkou dobu odebral se odtud do Cách.*“

Důležitá byla pro oba, teď již zvolené římské krále, korunovace, které dosáhli ve stejný den, a to 25. listopadu. Fridrich byl korunován starobylou říšskou korunou v Bonnu Jindřichem Kolínským a Ludvíka korunoval korunou, která byla pro tuto událost speciálně vytvořena, Petr z Aspeltu v Cáchách. „*(...) byl tam [v Cáchách] panem Petrem, mohučským arcibiskupem, posazen na stolec královský a rovněž slavnostně ozdoben královskou korunou spolu se svou manželkou Markétou*“⁸⁵.⁸⁶ Legitimitu volby Ludvíka Bavora Petr Žitavský ještě zdůraznil formulací „*Neboť týž mohučský arcibiskup ukázal privilegia papežská i císařská, že má od něho být po právu vykonávána korunovace německých králů.*“⁸⁷ Ludvík poté doprovázen Janem Lucemburským odjel do Kolína nad Rýnem, kde 4. listopadu potvrdil čerstvě korunovaný římský král své slíbené závazky vůči českému králi. Přislíbil mu ještě podíl na vybírání cla v Bacharachu na Rýně a zástavy zboží v okolí.⁸⁸ Tyto závazky, které zaručovaly českému králi svrchovanost nad rozsáhlými lény, byly odrazovým můstkem pro politiku Jana Lucemburského a položily základy spolupráce mezi českým a římským králem.⁸⁹ Aby však Ludvík mohl tyto sliby splnit, musel být plně uznán v říši. Podpora wittelbašského kandidáta přinesla jak trevírskému arcibiskupovi, tak českému králi nemalé hospodářské výhody. Vzhledem k této skutečnosti se jeví jako nepřekvapivé, že vysoká lucemburská diplomacie byla schopna obětovat kandidaturu mladého českého krále

---

⁸³ Tamtéž, *FRB IV*, s. 226, Zbraslavská kronika, s. 294

⁸⁴ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 211.

⁸⁵ Chybný údaj, první manželkou Ludvíka Bavora byla Beatrix Svídnicko-Javorská.

⁸⁶ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 226, překlad: Zbraslavská kronika, s. 294.

⁸⁷ Tamtéž, *FRB IV*, s. 226, Zbraslavská kronika, s. 294.

⁸⁸ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 48.

⁸⁹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 212.

na římský trůn a upřednostnit hospodářský profit. Oproti tomu Ludvík Bavor získal jen poloviční výhru, jelikož musel upevnit svou pozici v dvojím římském království.⁹⁰

„*A tak z nesvornosti těchto dvou králů povstávají všude rozvraty, svádějí se všude boje a téměř na všech stranách Německa vznikají nekonečná nebezpečství.*“⁹¹ Text Zbraslavské kroniky líčí boje v říši mezi dvěma římskými králi. „*Švábsko, Alsasko a hrabata hornorýnská se zcela malými výjimkami poskytují pomoc Fridrichovi; Špýr však a Worms, Mohuč, Kolín s Norimberkem a Augsburg s četnými biskupy těch měst a hrabaty dolnorýnskými stojí věrně při Ludvíkovi.*“⁹² Ludvík měl v říši značnou převahu a širokou základnu podporovatelů. K první konfrontaci mezi římskými králi mělo dojít v okolí města Špýru, kam Ludvík soustředil své vojenské tažení a počítal s vojenskými posilami od Balduina Lucemburského. Odtud chtěl přenést boj do Alsaska a Švábska, kde měli Habsburkové hlavní těžiště podporovatelů.⁹³ Než se však posily přidaly k Ludvíkovu vojsku, zaútočil Leopold Habsburský a 13. března 1315 napadl Ludvíkovo vojsko. Ludvík se však cítil slabším, a proto se opevnil na židovském hřbitově a nezaútočil ani v případě, kdy habsburské oddíly začaly plenit okolí. Ludvík se tedy ubránil.⁹⁴ Zde lze spatřovat první náznaky Ludvíkovy bázlivé povahy k boji, čehož si Petr Žitavský všimne ještě několikrát.

Boje o uznání nebyly ani pro jednu stranu snadné. Ludvík řešil své spory s bratrem Rudolfem „*(...) bavorský vévoda Rudolf zrušil dohodu mnohonásobně učiněnou s bratrem Ludvíkem a nepřestává na škodu toho svého bratra až dosud pomáhati Fridrichovi Rakouskému hlasem i silami.*“⁹⁵ Důležitá byla dohoda, pocházející z 6. května 1315, uzavřená mezi oběma bratry. Ta stanovovala, že Ludvík bude označován titulem římského krále a tento titul slíbil uznat i jeho bratr Rudolf výměnou za vysokou půjčku od svého bratra. Mimo dohodu se však Rudolf a jeho žena Mechtilda zmocnili města a hradu Weinheimu stejně jako hradu Reichenstein, které Ludvík zastavil mohučskému arcibiskupovi. V květnové dohodě, kterou museli dodržovat všichni vazalové obou bratrů, bylo ustanoveno, že všichni vazalové jsou vázáni pomocí při porušení smlouvy. Vzhledem k této skutečnosti mohl Ludvík Bavor zásadně zakročit proti svému bratrovi. Výsledkem bylo ustoupení Rudolfa z „nabytých“ míst zpět na hrad Wolfrathausen a podpoření Fridricha

---

⁹⁰ Tamtéž, s. 213.

⁹¹ Chronicon aulea regiae, *FRB IV*, s. 226, překlad: Zbraslavská kronika, s. 294.

⁹² Tamtéž, *FRB IV*, s. 226, č. překlad s. 294.

⁹³ ŠUSTA, Josef., *Král cizinec*, s. 212.

⁹⁴ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 221.

⁹⁵ Chronicon aulea regiae, *FRB IV*, s. 226, překlad: Zbraslavská kronika, s. 294.

Habsburského.⁹⁶ Ludvík Bavor započal tažení proti svému bratrovi a oblehl hrad Wolfrathausen, které zřejmě trvalo do 31. října 1315, kdy se Rudolf s rodinou vzdal a z Wolfrathausenu se přemístili se do Wormsu.⁹⁷ Petr Žitavský z této události viní manželku Rudolfa Mechtildu Nassavskou. „*A toto osidlo jeho [Rudolfovo] svržení zosnovala ničemným našeptáváním jeho manželka, rozená Nassavská, protože ve snaze zabránit Ludvíkovi, aby nedosáhl císařství, přivedla sebe samu i manžela s dědici do krajní zkázy. Hleděla totiž tato žena zasít semeno nesvornosti mezi ty bratry proto, aby když by Rudolf přemohl Ludvíka, zaujali jeho potomci po záhubě bratrově celé panství bavorské.*“⁹⁸

Pomoci Ludvíku Bavorovi v bojích o uznání v říši se nezúčastnil jeho věrný spojenec český král Jan, protože byl nucen řešit spory se šlechtou v království českém. Tento spor vyčerpala Jana Lucemburského natolik, že poslal svou manželku Elišku Přemyslovnu s žádostí o pomoc k Ludvíkovi Bavorovi, který v té době pobýval v Ingolstadtu „*tak tedy král, který se rozhodl jeti osobně do rýnských krajín, aby přivedl rytíře, poslal místo sebe královnu o svátku Narození Páně k římskému králi Ludvíkovi (...)*“⁹⁹ Pravděpodobně na jednání k římskému králi Elišku Přemyslovnu nedoprovázela Petr Žitavský, lze tak usoudit z poměrně strohé zprávy, kterou ve své kronice předkládá. Pokud by se jednání zúčastnil lze předpokládat, že by popis byl poněkud barvitější a obsáhlejší, dodal by mnoho podrobností, možná by i zmiňoval sebe jako doprovod. Ludvíka tato zpráva zastihla v kritické situaci, jelikož byl právě ohrožován svým sokem Fridrichem Habsburským, jehož vojsko vpadlo do Bavor a zahnilo Ludvíkovy oddíly až do Augsburgu. Nadále také řešil spory se svým bratrem Rudolfem, který se přiklonil na habsburskou stranu. Z těchto důvodů musel Ludvík odmítnout prosby české královny o pomoc a věnovat se nadále vyčerpávajícím bojům o své uznání.¹⁰⁰

Po částečném uklidnění poměrů v českém království bylo nutné vyřešit otázku dvoukráloví, která stále sužovala Svatou říši římskou. Ludvík Bavor nadále usiloval o konečné vyřešení tohoto problému a požádal Jana Lucemburského o pomoc. Vzhledem k poměrně klidné situaci v českém království mu český král vyhověl, o čemž nás informuje Zbraslavská kronika. „*Zatím, když slyšel pan Ludvík, římský král, že rakouský vévoda Fridrich, jeho protivník, táhne se silným množstvím lidu přes Švábsko na Rýně, poslal své*

---

⁹⁶ THOMAS, H., *Ludwig der Bayer*, s. 73-74.

⁹⁷ Tamtéž, s. 74.

⁹⁸ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 226, překlad: Zbraslavská kronika, s. 294.

⁹⁹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 229, Zbraslavská kronika, s. 297.

¹⁰⁰ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 231.

*posly a listy do Čech panu Janovi, králi českému a polskému a pánům arcibiskupům Petru Mohučskému a Balduinovi Trevířskému a žádal, aby mu poskytli pomoc. Tak se hned dostane, oč se žádá, najde, co se hledá.*¹⁰¹ V této citaci ze Zbraslavské kroniky je zajímavé využití formulace „...pan Ludvík, římský král, že rakouský vévoda Fridrich...“¹⁰², která opět viditelně odkazuje na podporu českého království Ludvíku Bavorovi jako právoplatnému římskému králi. Král Jan tedy vyslyšel žádost o pomoc a vydal se do říše společně se svým strýcem Balduinem. České království v době jeho nepřítomnosti měl spravovat mohučský arcibiskup Petr z Aspeltu. „*Ti tedy, král a arcibiskup, sešli se dne 30. srpna s římským králem Ludvíkem blízko Norimberka a společně postoupili k švábskému městu Esslingenu, kde se vévoda rakouský utábořil. Ludvík tedy nepřátelsky navštívil Fridricha, a tak odvážně se k němu přiblížil, že vojsko jednoho i druhého oddělovala jen řeka, zvaná Neckar. Obě přirazila ke břehu a nepřestávala navzájem na sebe pohlížeti hrozivýma očima a častovati se nenávisnými vtipy.*“¹⁰³ Po několika dnech vyčkávání došlo z podnětu Ludvíka Bavora k prvnímu střetnutí, když se Ludvík pokusil přebrodit řeku Neckar a napadnout Fridrichovy oddíly. „*Ti totiž, kteří byli ze strany Ludvíkovy, první začali boj, snažili se přejít řeku, třebas těžce, k odpůrcům, ale tito kladli odpor, pokud mohli.*“¹⁰⁴ Kvůli soumraku však k bitvě nedošlo a bojovalo se tedy jen v brodu řeky. Zbraslavská kronika předkládá informaci o částečném vítězství Ludvíka Bavora „*A tak vojsko Ludvíkovo s pomocí Boží zvítězilo a zajalo z těch, kteří byli s Fridrichem, dvanáct hřbat s jinými sto čtyřiceti rytíři a muži rytířskými.*“¹⁰⁵ Ve skutečnosti Fridrich nebyl poražen a vojska Ludvíka Bavora, Jana Lucemburského a Balduina Trevířského ustoupily směrem k městu Heilbronn.¹⁰⁶ „*(...) dovzít si zásoby, aby tak více posilněn mohl prudčeji napadati svého protivníka Fridricha.*“¹⁰⁷ Ke konečnému vyřešení sporů v říši sice nedošlo, ale pro Ludvíka Bavora a jeho spojence bylo odložení konfliktu výhodou, jelikož svoji polohou u řeky Neckar neměli vhodnou výchozí pozici pro boj.

---

¹⁰¹ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 231, překlad: Zbraslavská kronika, s. 298-301.

¹⁰² „...dominus Lodowicus, Romanorum rex, audiens, quod Fridericus, dux Austrie...“; Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 231.

¹⁰³ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 231, překlad: Zbraslavská kronika, s. 301.

¹⁰⁴ Tamtéž, *FRB IV*, s. 231, Zbraslavská kronika, s. 301.

¹⁰⁵ Tamtéž, *FRB IV*, s. 231, Zbraslavská kronika, s. 301.

¹⁰⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 245.

¹⁰⁷ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s.231, překlad: Zbraslavská kronika, s. 301.

Ustanovení arcibiskupa Petra z Aspeltu¹⁰⁸ do funkce královského zemského hejtmana nebylo příliš šťastnou volbou, protože odporovala požadavkům české šlechty, která se nechtěla smířit s vládou cizinců. Petr z Aspeltu, který byl znechucen a zklamán chováním české šlechty a také kvůli pravděpodobnému sporu s Eliškou Přemyslovnou se rozhodl vzdát svého úřadu v Českém království a odjet do říše, aby vstoupil do služeb Ludvíka Bavora.¹⁰⁹ Ten v něm získal mocného spojence a rádce, u kterého se mohl spolehnout na jeho věrnost. Vždyť právě Petr z Aspeltu navrhl jeho kandidaturu na římský trůn, při volbě ho podpořil, korunoval a stál vždy věrně po jeho boku. „(...) *konečně rozmrzen a také povolán římským králem Ludvíkem, odešel léta páně 1316¹¹⁰ dne 8. dubna v oktávu velikonočním z Prahy a obrátil své kroky do Norimberka, kde ho očekával král Ludvík.*“¹¹¹

O dalších událostech spjatých s Janem Lucemburským a Ludvíkem Bavorem vypráví druhá kniha Zbraslavské kroniky. První zmínění Ludvíka Bavora v druhé knize pochází z roku 1318 a věnuje se opětovnému mocenskému zápasu mezi českým králem Janem a šlechtou. Díky tomu, že správa království byla v rukách Elišky Přemyslovny, začala část šlechty, stojící věrně za královnou, nabývat převahy. Patrně kvůli těmto sporům, které byly pro české království klíčové, částečně vynechal zbraslavský kronikář zmínky o dění v říši, kde zatím stále neustala snaha Ludvíka Bavora o získávání podporovatelů, kteří by mu mohli dopomoci k prvenství v říši. Jednalo se především o důležitou smlouvu z 26. února 1317, vydanou v Mnichově. Ta obnovovala spolupráci mezi bratry, rýnským falckrabětem Rudolfem a Ludvíkem Bavorem a dalšími spojenci. Opětovné spojenectví s bratrem přinášelo Ludvíkovi výrazné posílení jeho pozice. Toto spojenectví však příliš dlouho nevydrželo, jelikož 22. února 1318 změnil Rudolf Falcký svoje stanovisko a přidal se spolu se svou manželkou na stranu Fridricha Habsburského.¹¹² Další klíčová smlouva uzavřená 19. června 1317 mezi Ludvíkem Bavorem, Janem Lucemburským, Petrem z Aspeltu a Balduinem Trevířským¹¹³ zaručovala jednotu mezi výše zmíněnými a byla namířená proti Fridrichovi Habsburskému.¹¹⁴ O této listině se také okrajově zmiňuje Petr Žitavský „*Neboť*

---

¹⁰⁸ Více o osobnosti Petra z Aspeltu DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Petr z Aspeltu*, in: ANTONÍN, Robert; BOBKOVÁ, Lenka; ŠMAHEL, František, *Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 397-400.

¹⁰⁹ SPĚVÁČEK Jiří, *Král diplomat*, s. 96-108.

¹¹⁰ Správně 1317

¹¹¹ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s.232, překlad: Zbraslavská kronika, s. 301.

¹¹² SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský*, s. 258.

¹¹³ *RBM III*, s. 155, č. 379, 380.

¹¹⁴ SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský*, s. 256.

se král Jan již dříve tak dohodl s římským králem Ludvíkem proti Fridrichovi Rakouskému...“¹¹⁵ Další listina ze dne 22. června 1317 vydaná v Bacharach zaručovala generální mír na sedm let mezi Ludvíkem Bavorem český králem, mohučským a trevírským arcibiskupem a městy Worms, Kolín nad Rýnem, Mohuč, Špýr, Cáchy, Oppenheim, Frankfurt nad Mohanem, Friedberg, Wetzlar a Gelnhaus.¹¹⁶ Jelikož tato pře přestávala být vnitřní záležitostí Českého království, část českých šlechticů v čele s Jindřichem z Lipé vyjádřila podporu Fridrichovi Habsburskému a chtěla to stejné i po českém králi, obrátil se Jan Lucemburský na svého spojence Ludvíka Bavora. Pro odmítnutí podpory Habsburka na římský trůn měl český král několik důvodů. Zaprvé ho ke spojení s Ludvíkem Bavorem vázaly červnové smlouvy roku 1317 a stěžejním důvodem bylo uvědomění si, že při spojení s Habsburky by patrně Jan Lucemburský přišel o český trůn. Ten by patrně obsadil Jindřich Korutanský, který stál na straně Fridricha Habsburského. Pomoc Ludvíka Bavora českému králi byla nutná, protože hrozila reálná hrozba koalice české šlechty s Fridrichem Habsburským a tím pádem by Ludvík Bavor ztratil veškeré šance na obhájení titulu římského krále. S Ludvíkem Bavorským bylo domluveno jednání v Chebu, kam Jan odjel 20. března 1318 „*Zatím byl povolán od římského krále Ludvíka do Chebu a pozván na poradu.*“¹¹⁷ Jan Lucemburský se s Ludvíkem Bavorem setkal v Chebu 23. března 1318¹¹⁸ a zůstali zde 5 dní, jak nás o tom informuje i Zbraslavská kronika. „*Král Jan však dorazil spolu s paní královnou Eliškou, svou manželkou, dne 23. března k římskému králi Ludvíkovi do Chebu a projednali tam v přítomnosti některých šlechticů jednoho i druhého království své záležitosti. Ti dva králové se zdrželi spolu v Chebu pět dní a sedmého se opět sešli na hradě Lokti.*“¹¹⁹ V Chebu Ludvík Bavor vydal dvě listiny, první¹²⁰ udělil říšská léna Jindřichovi a Těmovi z Koldic. Druhá listina byla vydána 1. dubna 1318¹²¹ a Ludvík Bavor v ní potvrdil Chebu práva, svobody a milosti.¹²² Po jednání v Chebu a na Lokti svolal Ludvík Bavor sněm do Domažlic.¹²³ „*Neboť římský král Ludvík, přítel míru, povolal do města Domažlic krále Jana s královnou Eliškou, jakož i velmože české, kteří byli původci roztržky, a tam ve svatý den velikonoční (...) sjednal v nejkratší době mezi protivnými*

¹¹⁵ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 245, překlad: Zbraslavská kronika, s. 315.

¹¹⁶ *RBM III*, s. 155, č. 381.

¹¹⁷ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 245, překlad: Zbraslavská kronika, s. 315

¹¹⁸ SPĚVÁČEK, Jiří, *Král diplomat (Jan Lucemburský 1296-1346)*, Praha 1982, s. 115.

¹¹⁹ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 246, překlad: Zbraslavská kronika, s. 316.

¹²⁰ Vydanou 31. března 1318, *RBM III*, s. 173, č. 429.

¹²¹ *RBM III*, s. 173, č. 430.

¹²² SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 261.

¹²³ 23.4.1318

stranami dohodu o usmíření.“¹²⁴ Celý sněm vedl k usmíření zneprátelených stran a přistoupení Jana Lucemburského na požadavky šlechty. Ludvík Bavor je v této souvislosti zobrazen jako *přítel míru* a usmiřovatel celého konfliktu nastalého v Českého království, tedy především jeho přičiněním nastal v zemi dlouho očekávaný mír. Po ukončení sněmu se Ludvík vrátil zpět do říše „*A tak se římský král Ludvík, sjednav jednotu mezi králem a českými pány, vrátí do své země, do Bavor...*“¹²⁵

Roku 1319 došlo k další konfrontaci mezi oběma římskými králi: „*Téhož roku v měsíci září nepřátelsky proti sobě vytáhli s četnými vojsky Ludvík Bavorský a Fridrich Rakouský, kteří se oba dosud prohlašují a píší za římského krále, a utábořili se u řeky Innu blízko města Mühldorfu. A tak při první útočné srážce chtěl Ludvík napadnouti Fridricha, protože měl četnější zástup bojovníků, ale nedovolila mu to řeka Inn, tekoucí mezi nimi.*“¹²⁶ Tato konfrontace se však nevyvíjela pro Ludvíka Bavora příliš příznivě. V řadách jeho bojovníků došlo ke zmatkům a ty Ludvíka donutily velmi rychle ustoupit až k Mnichovu.¹²⁷ „*Konečně Ludvík, když jasně pozoroval zradu a věrolomnost některých lidí, které měl s sebou ve svém vojsku, vzdal se boje a rozhodl se ustoupit do horních krajín bavorských.*“¹²⁸ V této části kroniky je znát opětovné stranění wittelsbašskému králi, jelikož Petr Žitavský dodal dovětek o Fridrichovi Habsburskému, kterému připsal neúspěšné tažení za Ludvíkem do Bavor a následné plenění tohoto území „*Táhl pak za ním Fridrich, jeho nepřítel, a protože ho nemohl na útěku dohonit, rozrušil těžkými požáry a pleněním Bavorsko u Dunaje a to, co našel blízko Řezna. Potom se vrátil Fridrich do Rakous, ale spor neskončil.*“¹²⁹ Ludvíkově žádosti o pomoc v měření sil s Fridrichem Habsburským vyhověl Vilém Zajíc z Valdeka, který se nehodlal podřídit vítězné straně české šlechty vedené Jindřichem z Lipé. Příležitost na čas odejít z Českého království mu přišla jistě vhod. „*Přišli tedy pak z Čech na pomoc Ludvíkovi někteří páni s ozbrojeným lidem a mezi nimi byl nejpřednější Vilém z Valdeka, řečený Zajíc.*“¹³⁰ Tato potyčka však byla pro Viléma Zajíce z Valdeka osudná, protože při zápasu v Ludvíkových oddílech byl nešťastnou náhodou zasažen šípem a na následky tohoto zranění po několika dnech umírá.¹³¹

---

¹²⁴ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 246, překlad: Zbraslavská kronika, s. 316-317.

¹²⁵ Tamtéž, *FRB IV*, s. 246, Zbraslavská kronika, s. 317.

¹²⁶ Tamtéž, *FRB IV*, s. 253, Zbraslavská kronika, s. 325.

¹²⁷ THOMAS, H., *Ludwig der Bayer*, s. 96.

¹²⁸ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 254, překlad: Zbraslavská kronika, s. 325.

¹²⁹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 254, Zbraslavská kronika, s. 325.

¹³⁰ Tamtéž, *FRB IV*, s. 254, Zbraslavská kronika, s. 325.

¹³¹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 280.

Roku 1319 došlo ke klíčové události pro českého krále, která značně ovlivnila podobu pozdější České koruny.¹³² Jan Lucemburský začal po smrti braniborského markraběte Waldemara¹³³, se kterým vymřela větev braniborských Askánců, usilovat o část jejich území. Askánské državy v té době zabíraly značnou část říše, jednalo se o Braniborsko a obě Lužice.¹³⁴ O získání strategicky výhodného Braniborska usilovalo hned několik zájemců. Ludvík Bavor ho chtěl pro Wittelsbachy, jen jeho pozice v této době nebyla natolik silná, aby mohl vojensky usilovat o dobytí území.¹³⁵ Nároky si na něj také činili Wettini, Jan Lucemburský a o podíl na askánském dědictví se také přihlásil Jindřich Javorský, který byl manželem Anežky, dcery Václava II. a Elišky Rejčky. Javorský vévoda vzápětí vtrhl do Zhořelecka a plánované obsazení Budyšínska mu překazil český král, který se svými nároky odvolával na předchozí příslušnost území k Čechám.¹³⁶ K vojenskému střetnutí mezi nimi nedošlo a oba zájemci přistoupili na kompromis.¹³⁷ Jindřich si ponechá na doživotí Zhořelecko a Lubáň a Janovi připadne Budyšínsko. Návrat Budyšínska do rukou českého krále znamenalo významný úspěch. Jednalo se o velmi lukrativní území, kterým procházela významná obchodní stezka Via regia, a měly zde državy některé šlechtické rody usazené v Čechách.¹³⁸ O ovládnutí Budyšínska nás však podrobněji Zbraslavská kronika neinformuje, pouze konstatuje smrt braniborského markraběte Waldemara a obsazení Zhořelecka Jindřichem Javorským a Budyšínska Janem Lucemburským.¹³⁹ Petr Žitavský však ani nezmiňuje udělení Budyšínska v léno Ludvíkem Bavořem, k čemuž došlo 13. září 1320.¹⁴⁰ Jelikož se jednalo o poměrně zásadní mocensko-politickou změnu sféry vlivu českého krále, je možné absenci záznamu ve Zbraslavské kronice vysvětlit dvěma způsoby. Vzhledem k tomu, že toto území patřilo k Českému království, již za doby Přemyslovců, je možné, že této události Petr Žitavský, věrný stoupenec přemyslovské dynastie, nepřikládal vážnější význam a bral území na sever od Čech jako stálou součást království. O získání Budyšínska nás nezpravuje ani kronika Františka Pražského, který prokazatelně vycházel ze Zbraslavské kroniky, a tedy tuto informaci do svého díla nepřidal. Druhým a dle mého soudu pravděpodobnějším vysvětlením absence tohoto záznamu, je ztráta postavení Petra Žitavského

---

¹³² Více o formování České koruny BOBKOVÁ, Lenka, *7.4.1348 Ustavení Koruny království českého, Český stát Karla IV.*, Praha 2006.

¹³³ Zemřel 14. srpna 1319.

¹³⁴ BOBKOVÁ, Lenka, *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, Ústí nad Labem 1993, s. 29.

¹³⁵ BOBKOVÁ, Lenka; BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan, *Horní a Dolní Lužice*, Praha 2008, s. 50.

¹³⁶ Území bylo součástí českého království již za Přemyslovců (1158-1253) více BOBKOVÁ, Lenka; BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan, *Horní a Dolní Lužice*, Praha 2008, s. 31-33.

¹³⁷ Dohoda byla smlouvena 22. září 1319.

¹³⁸ BOBKOVÁ, L., *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, s. 29.

¹³⁹ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 254, překlad: Zbraslavská kronika, s. 326.

¹⁴⁰ *RBM III*, s. 258, č. 613.

na dvoře Jana Lucemburského. Petra Žitavského velmi dojímal osud Elišky Přemyslovny po boku českého krále a opat Zbraslavského kláštera vždy věrně stál na její straně. Je proto možné, že po manželské roztržce mezi Janem a Eliškou, Petr ztratil své dosavadní výjimečné postavení a důvěru Jana Lucemburského a již se nadále neúčastnil politických jednání, tudíž jeho informace o dění začaly být neúplné. Svědčila by o tom i absence několika dalších záznamů po roce 1318.

Další příspěví k upevnění vztahu mezi Ludvíkem Bávorem, je možné ukázat na domluvách o sňatkové politice. Již byl zmíněn příslibený sňatek svěřence Ludvíka Jindřicha ml. Dolnobavorského s nejstarší dcerou Jana Lucemburského – Markétou. Ke svatební smlouvě obě strany přistoupily na jednání v Chebu v dubnu roku 1321.¹⁴¹ Výsledkem úmluv byl také Ludvíkův slib zprostředkování dvou sňatků. Janova sestra Marie si měla vzít vdovělého Jindřicha Korutanského¹⁴² a Janův syn Václav dědičku Korutan Markétu. Tím tedy Jan Lucemburský omezil zájem Ludvíka Bavora o Tyroly.¹⁴³ Žádný z těchto sňatků se však nerealizoval. Z ne zcela známých důvodů došlo v roce 1322 k výměně ženicha pro Markétu Lucemburskou, která si nakonec vzala Jindřicha XIV. Dolnobavorského, bratrance jejího původního ženicha.¹⁴⁴

3.2 Bitva u Mühldorfu

K definitivnímu rozhodnutí poměrů v říši a ukončení dvoukráloví došlo v roce 1322. Přípravy na rozhodující potyčku započaly již na jaře roku 1322. Ludvík Bavor shromažďoval svá vojska u města Pasova, zatímco Fridrich Habsburský začal zbrojit nedaleko Mühldorfu, kam se postupně od Pasova přesunovaly vojska Ludvíka Bavora.¹⁴⁵ „*Tehdy měl Ludvík na své straně s sebou českého krále Jana, bavorského vévodu Jindřicha, zetě tohoto krále a slezského vévodu Bernarda; a počet hrabat a šlechticů z různých krajů byl veliký.*“¹⁴⁶ Fridrichovi přijely na pomoc sbory Jindřicha Korutanského, které posílily uherská a kumánská jízda.¹⁴⁷ Rozhodující bitva, svedená mezi oběma zvolenými králi, se odehrála 28. září 1322 u vesnice Mühldorf.

---

¹⁴¹ RBM III, s. 280, č. 666.

¹⁴² RBM III, s. 280, č. 667.

¹⁴³ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 76.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 76.

¹⁴⁵ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 319-320.

¹⁴⁶ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 262, překlad: Zbraslavská kronika, s. 334.

¹⁴⁷ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 320.

Je velmi těžké určit, kolik se bitvy zúčastnilo vojáků, a tedy který z rivalů měl vojenskou převahu. Podle Petra Žitavského bylo na Ludvíkově straně „*osm set koní, na nichž seděli urození mužové v helmách, a zástup pěšáků a lučištníků byl, jak se tvrdí, napočten na čtyři tisíce.*“¹⁴⁸ Fridrich měl s sebou „*(...) četné vojsko bojovníků, tisíc čtyři sta ozbrojenců, asi pět tisíc Uhrů a pohanů, bylo s ním také přemnoho pěšáků, kteří mu mužně pomáhali.*“¹⁴⁹ Z těchto svědectví můžeme usuzovat, že co se týče vojska, měl značnou převahu Fridrich Habsburský, jelikož jeho stranu měl ještě posílit bratr Leopold, který schraňoval vojska ve Švábsku. „*Ten vévoda Leopold totiž vedl s sebou ze Švábska tisíc dvě stě mužů ozbrojených s četným zástupem.*“¹⁵⁰ Kdyby Leopold přitáhl ještě před bitvou, znamenalo by to, že Fridrich Habsburský by měl značnou vojenskou převahu, především by vojsko Ludvíka Bavora bylo obklíčeno z obou stran, a tím pádem by zřejmě výsledek bitvy byl předem jasně dán. Nicméně je velmi složité určit, kolik vojáků se bitvy skutečně zúčastnilo. Při nahlédnutí do jiných kronik se svědectví liší. Například kronika Matyáše z Neuburgu nám předkládá, že se bitvy zúčastnilo až třicet tisíc pěších vojáků „*(...) Iohannes rex Bohemie et Baldewinus archiepiscopus Treverensis, cum exercitu suo, scilicet MD galeatis et XXX milibus peditum.*“¹⁵¹ Z rozdílných svědectví tedy vyplývá, že kronikáři rozhodně neměli přesné informace a podle toho, komu kronikář stranil, počty ještě zveličoval a snižoval oponentovi. Ze záznamů v kronikách však vyplývá, že obě strany k rozhodující bitvě shromáždili značné množství bojovníků. O bitvě u Mühldorfu nás zpravuje téměř padesát kronikářů. Jsou však natolik protichůdné a rozdílné, že je těžké odhadnout, jak bitva vůbec probíhala.¹⁵²

Ačkoliv byla bitva nevyhnutelná, Ludvík Bavor se, patrně pod vlivem zpráv o vojenské převaze svého protivníka, nechopil iniciativy střetnutí zahájit a patrně by raději zvolil taktiku ústupu stejně jako mnohokrát předtím. Spojenci Ludvíka Bavora, především Jan Lucemburský, se obávali opětovného ústupu. Podle Zbraslavské kroniky Jan Lucemburský převzal iniciativu „*(...) vnikl duch udatnosti do českého krále Jana jako do Samsona (...)*“¹⁵³ a „*Samého krále Ludvíka podněcuje tento král k boji a káže veškerému vojsku, aby bylo nazítří připraveno.*“¹⁵⁴ I přesto, že se dochovalo spoustu kronikářských zpráv, které líčí průběh bitvy u Mühldorfu, pouze Zbraslavská kronika oslavuje českého

---

¹⁴⁸ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 262, překlad: Zbraslavská kronika, s. 334.

¹⁴⁹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 262, Zbraslavská kronika, s. 334.

¹⁵⁰ Tamtéž, *FRB IV*, s. 262, Zbraslavská kronika, s. 334.

¹⁵¹ *Chronica Mathiae de Nuwenburg*. In.: Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova series IV., s. 119.

¹⁵² SPĚVÁČEK, J., *Král diplomat*, s. 146.

¹⁵³ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 262, překlad: Zbraslavská kronika, s. 334

¹⁵⁴ Tamtéž, *FRB IV*, s. 262, Zbraslavská kronika, s. 334

panovníka a staví ho do role hrdého rytíře, který započal bitvu. Z tohoto a několika předešlých záznamů lze usuzovat, že Ludvík nebyl příliš statečným bojovníkem. Tím narušuje obraz ideálního panovníka, který by měl být i udatný. Patrně tedy pod nátlakem spojenců Ludvík Bavor souhlasil v započnutí bitvy. Samotná účast Ludvíka Bavora v bitvě je velmi sporná, podle některých pramenů se bitvy údajně ani nezúčastnil, nebo vyjel do boje v řádové zbroji, tím pádem mu hrozilo menší nebezpečí, než kdyby byl v plné zbroji, která příslušela římskému králi.¹⁵⁵ O tom zpravuje i dobové vyprávění nazvané *Der Streit zu Mühldorf*, kde se píše „(...) *der von Beiern in der strit nie enkom*“¹⁵⁶ Jedná se však o pramen rakouské provenience, tedy straní Fridrichu I. Habsburskému, a proto tato informace není příliš věrohodná. Nicméně odráží dobový pohled na bojácnou povahu Ludvíka Bavora.

Vojska se střetla 28. září 1322. Jednalo se o svátek svatého Václava, patrona českých zemí, na což nás upozorňuje i Zbraslavská kronika „*Není pochyby, že tehdy přispěl se svou ochranou svatý Václav, patron český, o jehož svátku vladař otčiny bojoval za mír, za život a vlast.*“¹⁵⁷ Patrně i proto Jan Lucemburský tolik naléhal na Bavora, aby se bitva uskutečnila právě v tento den.¹⁵⁸ Nemělo to tedy rovinu jen symbolickou, ale částečně i psychologickou, jelikož domnění, že nad českými oddíly drží strážnou ruku český patron, jistě dodala vojákům odvahy.

Přesné určení, kde se vojska střetla, není známé.¹⁵⁹ Zbraslavská kronika nám určuje místo setkání obou vladařů „*u městečka Mühldorf, ležícího v salcburské diecézi u hradu Dornberku a vedle řeky Iseny.*“¹⁶⁰ Samotná bitva započala hned po ranní bohoslužbě s veškerou obřadností, tedy podle středověkých rytířských zvyklostí a pravidel.¹⁶¹ Oddíly Ludvíka Bavora, hornobavorské, dolnobavorské oddíly a vojska ze Švábska a Franků byly ve středu armády. Jan Lucemburský se svými vojsky stál na jejím pravém křídle a proti nim stál bratr Fridricha Habsburského Jindřich.¹⁶² Bitva je vylíčena jako velmi krutá a trvala skoro celý den. Ztráty na životech byly značné. Zbraslavská kronika udává, že na bojišti bylo nalezeno tisíc sto zabitých mužů a padlo tři tisíce koní, což jsou patrně přehnaná čísla.

---

¹⁵⁵ BALOUN, Antonín, *Bitva u Mühldorfu a její odkaz (nejen) v rytířské literatuře*, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2010, s. 35-36.

¹⁵⁶ *Der Streit zu Mühldorf*, in: *Fontes rerum Germanicarum I*, BOEHMER, J. F. (ed.), Stuttgart 1843, s. 165.

¹⁵⁷ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 262-263, překlad: Zbraslavská kronika, s. 334-335.

¹⁵⁸ O roli sv. Václava více pojednává BALOUN, Antonín, *Bitva u Mühldorfu a její odkaz (nejen) v rytířské literatuře*, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2010.

¹⁵⁹ O možných místech, kde se bitva mohla odehrávat ERBEN, Wilhem, *Die Schlacht bei Mühldorf 28. September 1322 historisch-geographisch und rechtsgeschichtlich untersucht*, Wien 1917.

¹⁶⁰ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 262, překlad: Zbraslavská kronika, s. 334.

¹⁶¹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 321.

¹⁶² THOMAS, H., *Ludwig der Bayer*, s. 105.

Během bitvy byl zajat Fridrich I. Habsburský i s bratrem Jindřichem. Fridricha zajal norimberský purkrabí Fridrich a předal ho Ludvíku Bavorovi. „*Král sám dá ho náměstkem Vilémem dovésti na hrad, zvaný Triusnicht, a tam uvrhnouti do okovů.*“¹⁶³ Petr Žitavský také dodává, že tento hrad byl vybrán velmi příhodně. „*A snad byl tento hrad z nějaké předtuchy nazván takovým jménem Triusnicht, což se vykládá jako „nečekaný“, protože Rakušané a přemnozí jiní byli takřka jisti svým vítězstvím a před počátkem bitvy si rozdělovali mezi sebou takřka „provazcem rozdělným“ země odpůrců, jako by už byli zajati, nevědouce, co je psáno, že rozmanité jsou výsledky válek a vítězství je z nebe.*“¹⁶⁴ Správné jméno hradu bylo Trausnitz. Jindřich byl dán do zajetí českému králi a ten ho odvezl do Čech, kde byl na dva měsíce dán v okovech do žaláře na hradě Křivoklát.¹⁶⁵ K zajetí obou bratrů Petr Žitavský ještě dodává, že „*oba ted' sedí v hradech a chřestí řetězy svými.*“¹⁶⁶

Tato bitva tedy znamenala definitivní ukončení dvojkráloví a jasně určila nového vladaře Svaté říše římské. Ludvík Bavor si velmi uvědomoval podporu Jana Lucemburského a jeho pozici v bitvě a rozhodl se patřičně odměnit jeho zásluhy. Vítězové se na počátku října sešli v Řezně, aby byl výsledek potvrzen vzájemnými smlouvami. Z 11. října pochází listina, kterou si Ludvík Bavor, český král Jan a Balduin Trevírský slibují vzájemnou pomoc proti Habsburkům. Došlo také ke splnění závazků Ludvíka Bavora z roku 1314, tedy potvrzení¹⁶⁷ podílu na clu v Bacharachu, ve výši 10 000 liber haléřů bylo zastaveno město a hrad Kaserlautern a hrad Wolfstein v Rýnské Falci.¹⁶⁸ Největším přínosem pro České království však bylo získání Chebska jako říšské zástavy za 20 000 hřiven stříbra, které bylo českému králi slíbeno již v roce 1314, pokud Jan Lucemburský dá svůj hlas ve volbě římského krále právě Ludvíkovi Bavorovi. Spolu s Chebskem zastavil Ludvík Janovi za 10 000 hřiven stříbra města a hrady Zwickau, Chemnitz a Altenburg spolu s fojtstvím nad Plíseňskem.¹⁶⁹ Pro České království znamenal zisk Chebska velkou prestiž a nabytí území, které vlastnil již Václav II. Zprávu o zisku Chebska nám přináší Zbraslavská kronika „*Téhož roku se uvázal český král Jan v město a území Chebské, které mu za dvacet tisíc hřiven dal do zástavy Ludvík, král římský, a v jiná tři říšská města, která mu byla podobně dána v zástavu za jiné dluhy, totiž Altenburg, Cvikov a Kamenici...*“¹⁷⁰

¹⁶³ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 263, překlad: Zbraslavská kronika, s. 335.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. *FRB IV*, s. 263, *ZK*, s. 335.

¹⁶⁵ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 322.

¹⁶⁶ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 263, překlad: Zbraslavská kronika, s. 335.

¹⁶⁷ *RBM III*, s. 321-323, č. 801, 808.

¹⁶⁸ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 86.

¹⁶⁹ *RBM III*, s. 323, č. 805.

¹⁷⁰ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 263, překlad: Zbraslavská kronika, s. 336.

3.3 Spolu i proti sobě

Na první trhlinu vztahu Ludvíka a Jana upozornily zrušené zasnuby dcery Jana Lucemburského Jitky a wettinského dědice Fridricha II.,¹⁷¹ který nakonec dal přednost dceři Ludvíka Bavora, který hledal ve Wettinech nové spojení. „...*spojil manželstvím římský král Ludvík svou dceru s Fridrichem, mladým markrabětem míšeňským, Jitka pak, desetiletá dívka, dcera krále Jana, která zůstávala skoro jeden rok v domě míšeňského markraběte jako budoucí nevěsta, byla poslána zpět do Čech, ne bez velikého podivu mnohých a nelibosti.*“¹⁷² Jitka byla poslána zpět do Čech, což bylo bráno jako hrubá urážka českého krále a celé šlechtické obce.¹⁷³ Ludvík také později manželskému páru nabídnul vykoupení plíseňských měst Altenburg, Zwickau a Chemnitz, která v říjnu roku 1322 zastavil Janu Lucemburskému.¹⁷⁴ Fridrichovi II. věnoval v léno Ludvík Míšeňsko, Durynsko a Osterland, což položilo základy dlouholeté spolupráce mezi Wettiny a Wittelsbachi, zároveň to však značně oslabilo vztahy mezi českým králem Janem a teď již římským králem Ludvíkem.¹⁷⁵ Tento obrat v loajalitě vůči českému králi si lze zdůvodnit nynějším postavením Ludvíka Bavora v říši. Po bitvě u Mühldorfu se Ludvík Bavor definitivně stal římským králem a nemusel se již obracet věrně na své spojence, kteří mu pomáhali v boji proti Fridrichovi I. Habsburskému. Daná skutečnost ještě více posilovala Ludvíkovu mocichtivost a zřejmě příliš nezamýšlel důsledky svého jednání. Je možné, že své rozhodnutí Ludvík opíral také o sliby a závazky, které dal českému králi při jednání v Řezně v říjnu roku 1322. Zřejmě se obával, že při svých slibech byl velmi štědrý a zašel příliš daleko, tudíž měl Jan Lucemburský silnou základnu, díky které by český král mohl silně konkurovat zájmům římského krále. Byla tedy snaha oslabit politickou aktivitu českého krále Jana.¹⁷⁶ Ve sňatkové politice se nadále pokračovalo „(...) *věnoval též římský král Ludvík svému prvorozenému osmiletému synu markrabství Braniborské, zbavené přirozených knížat, a spojil ho v manželství s dcerou dánského krále Kryštofa.*“¹⁷⁷ Jak ze záznamu vypovídá, synovi Ludvíkovi nebylo ještě ani osm let, když jej Ludvík Bavor oženil za dceru dánského krále Kryštofa II. Markétu. Tento sňatek předpokládal rozšíření území braniborského markraběte, kterým se měl stát syn Ludvík. V dubnu 1323 svolal římský král sněm do

---

¹⁷¹ Syn Fridricha Pokousaného

¹⁷² Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 263, překlad: Zbraslavská kronika, s. 336.

¹⁷³ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 332.

¹⁷⁴ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 77.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 88.

¹⁷⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 330.

¹⁷⁷ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 263-264, překlad: Zbraslavská kronika, s. 336-337.

Norimberku, kde prohlásil, že uděluje markrabství braniborské i s kurfiřtským hlasem svému prvorozenému synovi Ludvíkovi.¹⁷⁸

Roku 1324 došlo k události, která definitivně poznamenala celou následnou vládu Ludvíka Bavora. Po vítězství v bitvě u Mühlendorfu začal Ludvík strádat plány na dosažení nejvyššího titulu – římského císaře. I přesto, že Ludvík porazil svého světského soupeře, nevyhnul se hrozbě církevní, tedy ze strany papeže. Od roku 1316 seděl na papežském stolci Jan XXII. Ten již od počátku svého pontifikátu bedlivě sledoval zájmy obou zvolených římských králů opírat se o ghibelliny, císařské stoupence, kteří se snažili eliminovat působení papežů v Itálii. Ludvík Bavor poslal v roce 1323 Itálie hraběte Bertholda z Mastetten jako svého zplnomocněného generálního vikáře. Ten však začal v Lombardii působit jako skutečný generální vikář a tím se dostal do konfliktu s papežovým synovcem, papežským legátem Bertrandem du Pojet, a jeho oddíly. Bertholdovi se podařilo část vojska převézt do ghibellinského tábora.¹⁷⁹ Tato skutečnost výrazně rozohnila papeže Jana XXII., který se okamžitě obrátil proti Bavorovi a nepovažoval ho za právoplatného římského krále, protože Ludvík nesložil přísahu a sliby papeži. Již 31. března 1317 vydal papež Jan XXII. bulu, která zakazovala hodnost vikáře v Itálii, pokud není udělena samotným papežem, který byl jedině pravomocný k říšským záležitostem v období, kdy nebyl zvolený římský císař, ale pouze římský král. Ludvík nadále držel Fridricha Habsburského v zajetí, což stupňovalo papežovo rozhořčení. „*Toho roku vešel u všech ve známost spor mezi papežem Janem XXII. a římským králem Ludvíkem, který byl dlouho tajen a z něhož vyrostl v svaté matce církvi na pohoršení převeliký rozkol. Ti vynášejí jeden proti druhému nálezy, které všude uveřejňují, a v nich se dovolávají, jak je zřejmé těm, kdož je čtou, zákonů a práv. Papež ve svém nálezu nejmenuje Ludvíka králem, ale uchvatitelem říše, a zase Ludvík v jednom odvolání, které vypracoval, nazývá papeže arcikacířem.*“¹⁸⁰ 8. října 1323 proti němu vydal papež bulu,¹⁸¹ v níž mu upíral jakýkoliv titul, obvinil ho z neoprávněného držení královské hodnosti a z podpory kacířů.¹⁸² Pod hrozbou vyobcování z církve papež nařizoval římskému králi, aby do tří měsíců od vydání buly abdikoval na post římského krále, který drží neoprávněně, jelikož nedošlo k papežské aprobaci. „*(...) protože se neuctivě a nenáležitě svou osobou i skrze jiná uvazoval ve správu římského království nebo říše, ač jeho volba za krále římského,*

---

¹⁷⁸ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 333-334.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 333.

¹⁸⁰ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 266, překlad: Zbraslavská kronika, s. 340.

¹⁸¹ Celé znění zapsal Petr Žitavský, *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 267-270, překlad: Zbraslavská kronika, s. 341-343.

¹⁸² BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 98.

*který má být povýšen na císaře, nesvorně vykonaná od některých, kteří prý mají hlas při takovéto volbě, nebyla ani schválena ani zamítnuta Apoštolskou stolicí, které, jak známo, patří zkoumání, schválení, připuštění a také neschválení a zamítnutí takové volby...*¹⁸³ Teprve druhořadě se papež odvolává na Ludvíkovu podporu kacířů, jako Galeazza Viscontiho, který stál v čele ghibellinů. „*Nadto se neostýchal ani neostýchá na těžkou křivdu božské velebnosti, potupu téže církve a záhubu své duše poskytovat svou přízeň a ochranu nepřátelům římské církve, jako Galeazzovi de Visconti a jeho bratrům, ačkoli byli od příslušných soudců, jak to vyžadovala spravedlnost, konečným nálezem odsouzeni pro zločin kacířství, a některým jiným odbojníkům svrchu řečené církve proti řečené církvi, která vykonává proti těmto odbojníkům práva císařství a úlohy církve.*“¹⁸⁴ Ludvík Bavor se domáhal svých práv římského krále, jelikož byl řádně zvolen kurfiřty. Zajímavé na tomto sporu je bezpochyby to, že papež požadoval aprobaci pouze po Ludvíku Bavorovi, zatímco Fridricha I. Habsburského považuje za platného římského krále, i přesto, že nedostal tomuto požadavku. Nařčení Ludvíka ze strany papeže vrhalo také špatný stín na kurfiřty, kteří ho podpořili svými hlasy ve volbě. Český král Jan se v této nelehké situaci rozhodl jednat a okamžitě zajet za římským králem Ludvíkem, se kterým se setkal v Donauwörthu. Možnou záminkou pro tuto schůzku bylo zpečetění starých závazků, ale pravděpodobně hlavní posláním jednání bylo úplně jiné. Jan Lucemburský se patrně snažil zjistit postoj a následnou reakci Ludvíka Bavora, kterému přišlo vydání buly jako neoprávněné jednání. Ludvík se rozhodl útoku ze strany papeže bránit. V listopadu roku 1323 jmenoval tři své prokurátory, ti ho měli zastupovat v procesu s papežem. Jednalo se o Alberta ze Schwarzburgu, Arnošta ze Sebechu a Jindřicha z Thronu, kteří měli s papežem vyjednat odklad celého procesu proti římskému králi.¹⁸⁵ Kromě ustanovení těchto vyjednávačů a vyčkávání na situaci, kdy se setkají s papežem Janem XXII., se Ludvík rozhodl hájit i tzv. apelacemi. První apelaci vydal 18. prosince 1323 v Norimberku, ve které proklamoval svou věrnost církvi a slíbil ji ochranu před nepřáteli. Zdůraznil, že nikdy proti církvi nevystoupil a vůči papežovi chová úctu, nicméně dal jasně najevo, že hodlá hájit práva Svaté říše římské.¹⁸⁶ Ludvík Bavor proklamoval, že přece jen už vládne v Říši 10 let a byl řádně korunován, a díky řádné volbě nepotřeboval aprobaci, která byla vyžadována pouze pro císařskou korunovaci a tehdy, kdy

¹⁸³ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s.267, překlad: Zbraslavská kronika, s. 341.

¹⁸⁴ Tamtéž, *FRB IV*, s. 267, Zbraslavská kronika, s. 341.

¹⁸⁵ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 366.

¹⁸⁶ BECKER, Hans-Jürgen, Das Kaisertum Ludwigs des Bayern, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 121.

by byl papež určen jako rozhodčí sporu o trůn.¹⁸⁷ Svě obvinění z kacířství odmítl a označil papeže za škůdce církve. Jan XXII. pokračoval v procesu dál a vyzval Ludvíka,¹⁸⁸ aby se dostavil k soudu.¹⁸⁹ V lednu roku 1324 publikoval Ludvík svou druhou apelaci ve Frankfurtu nad Mohanem, která byla téměř shodná s první. Papeži neušel kladný postoj Jana Lucemburského k zavrženému Ludvíku Bavorovi a jejich schůzka v Donauwörthu. Papež se proto obrátil na českého krále Jana s žádostí, aby zachovával věrnost apoštolskému stolci proti Bavorovi. Janovi však vyhovoval postoj vyjednaváče a rozhodl se nadále zachovávat svoji pozici mezi oběma stranami. Vyvrcholením celého sporu mezi papežem a římským králem bylo vydání buly 23. března 1324, ve které rekapituloval veškeré zásahy proti Ludvíku Bavorovi a Jan XXII. prohlásil touto bulou Ludvíka za exkomunikovaného z církve a stíženého interdikttem.¹⁹⁰ Tento nejvyšší trest papež zdůvodnil zmatky v říši, které vyvolal Ludvík Bavor, nadále upozorňoval na neoprávněné prohlášení římským králem bez papežské aprobace a konečně také upozornil na skutečnost, že jmenoval generálního vikáře. Zřejmě tento nejvyšší trest měl způsobit zastrašení římského krále a následné poddání se. Byl stanoven termín 23. června 1324, do kterého se měl Ludvík Bavor vzdát titulu římského krále, aby předešel sesazení z trůnu. Vůči této bule se opět vymezil římský král a vydal další, v pořadí již třetí apelaci v Sachsenhausenu v květnu roku 1324.¹⁹¹ Ta již nebyla koncipována jako obrana krále Svaté říše římské, ale jako tvrdý útok proti papeži. Ludvík v ní uvedl pochybnost o oprávnění postavení Jana XXII. v čele církve, jelikož jen podněcuje k nesvárům. V závěru této apelace Ludvík kladl důraz na svolání ekumenického koncilu a zvolení nového papeže.¹⁹² 14. července byl Ludvík sesazen z římského trůnu.¹⁹³ Ten se však postavil papeži na odpor a ujal se řádu minoritů, kteří byli v klatbě papeže. K tomuto řádu se přihlásil i Marsilius z Padovy, který ve svém díle *Defensor Pacis* hlásá podřízenost duchovní moci, moci světské.¹⁹⁴

Roku 1324 si také Ludvík Bavor vzal za svou druhou manželku Markétu Holandskou. „*Toho roku o svatodušních svátcích vzal si římský král Ludvík dceru hraběte*

---

¹⁸⁷ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 98.

¹⁸⁸ 7. ledna 1342

¹⁸⁹ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 98.

¹⁹⁰ Zákaz veškerých církevních úkonů v místě, kde je římský král.

¹⁹¹ K apelacím více SCHÜTZ, Alois, Die Appellationen Ludwigs der Bayern aus den Jahren 1323/1324, in: *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 80, (1972), s. 71-112.

¹⁹² THOMAS, H., *Ludwig der Bayer*, s. 164.

¹⁹³ RAPP, F., *Svatá říše římská národa německého*, s. 206.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 207.

hanavského a holandského, dívku velmi mladičkou, za řádnou manželku. ¹⁹⁵ První manželka Beatrix Svídnicko-Javorská zemřela 25. srpna 1322 v Mnichově.

„Téhož roku, ale v zimní době obléhal římský král Ludvík se čtyřmi sty ozbrojených mužů město a hrad, zvaný Burgau, který stál na straně Fridricha Rakouského, posud zajatého, a mocně na něj útočil. Sebrav pak tisíc osm set velikých válečných koní a čtyři tisíce pěších bojovníků, přišel švábský vévoda Leopold na pomoc obleženým, odrazil Ludvíka od obléhání hradu, zahnal ho k jeho městu Lauingenu ležícímu na Dunaji a mocí osvobodil obležené v hradě.“¹⁹⁶ Díky exkomunikaci Ludvíka Bavora se začaly nad jeho osudem římského krále stahovat mračna. Francie uzavřela spojení s Habsburky proti Ludvíku Bavorovi, i z toho důvodu, že neustále věznil Fridricha I. Habsburského. „Když Ludvík, římský král, vévoda bavorský, viděl, že se proti němu valně zhoršují papežské zákroky a nálezy a trpěl nedostatkem peněz i zakoušel naléhavost každodenního boje, začal u sebe s malým počtem svých lidí pomýšlet na osvobození Fridricha, svého zajatce a protivníka. Proto ve svátek svatého Jiří přišel nenadále též Ludvík k Fridrichovi na hrad jeho vazby, který se jmenuje Triusnicht, tj. nečekaný, a nevím jakými způsoby, jakými formami nebo jakým vyjednáváním byl ku podivu všech ten Fridrich, který byl už třetí rok v zajetí, osvobozen z pout.“¹⁹⁷ Osvobození Fridricha I. Habsburského vzbudilo velký údiv. Patrně Ludvík Bavor věřil, že propuštěním Habsburka trochu uklidní situaci, která panovala vůči římskému králi. Je zajímavé, že „nebyly dány Ludvíkovi žádné hrady na znamení smlouvy a přátelství, ani nebyly o této dohodě uveřejněny listiny.“¹⁹⁸ Listina o stvrzení smíru zpečetěná na hradě Trausnitz ze dne 13. března 1325 však existuje. Je možné, že se jednalo i o akt milosrdenství, kterým chtěl Ludvík zapůsobit na své odpůrce. Petr Žitavským se nad touto situací také podivuje a má na ní velmi kritický pohled. „Spolu až dodnes tito dva vladaři, kteří se nazývají králi, jedí, pijí a spolu spí a v slovech mírumilvných jsou zajedno.“¹⁹⁹ Udivují ho i dohody o sňatku „Dosti neobvyklý sňatek také uzavřeli tito mezi svými dětmi; vzal si totiž Ludvíkův syn dceru Fridrichovu, třebaže jsou tyto děti v třetím stupni příbuzenství.“²⁰⁰ Jsou znát i pochybnosti zbraslavského kronikáře, který vlivem papežské exkomunikace Ludvíka Bavora začíná měnit postoj k římskému králi, to lze spatřovat na citaci „Je to pak podivné v uších všech lidí, že se jeden i druhý až dodnes píše a nazývá

¹⁹⁵ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 260, překlad: Zbraslavská kronika, s. 340.

¹⁹⁶ Tamtéž, *FRB IV*, s. 273-274, Zbraslavská kronika, s. 348.

¹⁹⁷ Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

¹⁹⁸ Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

¹⁹⁹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

²⁰⁰ Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

římským králem. ²⁰¹ V obavě, aby Fridrich I. nezískal papežskou aprobaci, Ludvík se s ním usmířil a uznal ho jako spoluvladaře, a to až do smrti Fridricha. To znamenalo obrovský obrat v dosavadní politice Ludvíka Bavora, který dlouhá léta usiloval o získání „jedinečnosti“ svého titulu. Nyní tedy měla Svatá říše římská opět dva římské krále. Ludvík i nadále pokračoval ve spolupráci se svým dřívějším zajatcem Fridrichem I. Habsburským, což deklamoval domluvením sňatku bratra Fridricha I. Oty s Alžbětou Dolnobavorskou „*Také toho roku se postaral Ludvík, aby ukázal Fridrichovi Rakouskému větší přátelství, že si vzal rakouský vévoda Ota, rodný bratr toho Fridricha, za řádnou manželku Alžbětu, sestru Jindřicha a Oty, vévodů dolnobavorských.*“²⁰²

Cestu ze svízelné situace, která nyní v říši panovala, se rozhodl Ludvík Bavor vyřešit poměrně radikálně a vyjel v březnu roku 1327 na římskou jízdu. „*Toho roku v měsíci březnu se vypravil Ludvík, zavržený Apoštolskou stolicí, ale od lidu vyhlášený za císaře a krále římského, do krajin italských...*“²⁰³ Postupné sblížování Jana Lucemburského a Leopolda I. Habsburského, rovněž dobrý vztah českého krále k papeži Janovi XXII. začaly mít vliv na vztahy mezi Janem a Ludvíkem. Jan Lucemburský však nadále zastával formálně nestranný postoj, tudíž Ludvík neměl jediný důvod k obavám změny postoje svého doposud věrného spojence.²⁰⁴ V době Ludvíkově nepřítomnosti ustanovil říšským vikářem Jana Lucemburského, což odráží stálou náklonost Ludvíka k českému králi. Nastoupení Ludvíka Bavora na římskou jízdu opět rozjitřilo nenávistný vztah římského krále a papeže.²⁰⁵ Jan XXII. vydal 3. dubna 1327 bulu *Divinis exemplis*. V této bule zbavil římský král Ludvíka rodových držav v Bavorsku a všech panství darovaných od církve. V další bule obžaloval Ludvíka ze zločinu kacířství kvůli podpoře Marsillia z Padovy a dalších oponentů papeže.²⁰⁶ Na základě této buly byl Ludvík povolán před papežský soud, kde si měl vyslechnout verdikt. „*Ale zůstává v Avignonu, metá proti Ludvíkovi Bavorovi jako proti nepříteli svému a církve blesky svých nálezů, vysílá vojska válečníků a zatracuje ho s jeho přívrženci.*“²⁰⁷ V této citaci poprvé Petr Žitavský používá označení Ludvík Bavor – *Ludowicus Bawarus*, zatímco předtím používal vždy označení *Ludowicus de Bawaria*. To bylo způsobeno tím, že v pozvání k církevnímu soudu do Avignonu ho papež Jan XXII. nenazývá Ludvíkem

---

²⁰¹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

²⁰² Tamtéž, *FRB IV*, s. 274, Zbraslavská kronika, s. 348.

²⁰³ Tamtéž, *FRB IV*, s. 285, Zbraslavská kronika, s. 360.

²⁰⁴ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 395.

²⁰⁵ O Ludvíkově římské jízdě pojednává PAULER, Roland, *Die deutschen Könige und Italien im 14. Jahrhundert: von Heinrich VII. bis Karl IV.*, Darmstadt 1997, s. 144-164.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 412.

²⁰⁷ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 285, překlad: Zbraslavská kronika, s. 361.

Bavorským, protože ho zvláštní bulou rodových statků zbavil, ale mluví o něm pouze jako *o onom z Bavor*, toto označení zůstalo Ludvíkovi už jako přídomek.²⁰⁸ Petr Žitavský jako opat cisterciáckého kláštera rozhodně dával přednost autoritě papežské než královské, proto začal označovat ve zbytku své kroniky Ludvíka s přídomek Bavor.

Ludvík však slavil v Itálii triumf. V Miláně se mu podařilo 31. května 1327 dosáhnout korunovace železnou lombardskou korunou, což obvykle předpokládalo získání císařské koruny. Lombardským králem korunoval Ludvíka Quido Tarlati de Pietramala, který byl taktéž exkomunikován Janem XXII. Získání lombardské koruny vyvolalo nutnost zajistit správu Lombardie. Generálním vikářem v Lombardii byl ustanoven hrabě Vilém z Montfortu.²⁰⁹ 7. ledna 1328 dosáhl Ludvík Říma a nechal se zde 17. ledna 1328 korunovat jako císař Ludvík IV. a pomazat.²¹⁰ „(...) *vešel se souhlasem římského lidu do samého města Říma a byl skutečně od castelského a některých jiných biskupů opovázlivě ozdoben císařskou korunou na škodu papeže Jana a celé církve katolické.*“²¹¹ Velká korunovační hostina se odehrála nikoliv v papežském paláci v Lateráně, ale na Kapitolu. Celá císařská ceremonie vytvářela zdání, že císař Ludvík Bavor skutečně zvítězil nad papežstvím. To ještě umocnila událost, která již nezvratně ovlivnila následný vztah mezi papežem Janem XXII. a císařem. „(...) *proti Ludvíkovi hromadí se blesky exkomunikací; naproti tomu Ludvík, nadut rouhavým duchem, nepřestává v opovázlivé smělosti žvanit utrhačným štěkotem proti papeži Janovi, sebe ospravedlňuje, papeže zatracuje.*“²¹² Dne 18. září 1328 učinil Ludvík prohlášení, ve kterém označil papeže za kacírského uchvatitele papežského stolce a zbavil ho veškerých pravomocí z titulu císaře Svaté říše římské. Papež reagoval protiútokem a květnu 1328 vyzval říšské kurfiřty, aby přistoupili na volbu nového římského krále. Ludvík mezitím podnikl závažný krok přímo namířený proti Janovi XXII. Z vůle císařské nechal prohlásit nového papeže, kterým se stal 12. května 1328 Petr z Corbary a přijal jméno Mikuláš V.²¹³ „(...) *ačkoli papež Jan XXII. trávil už dvanáctý rok v úřadě svého apoštolátu a také svatý sbor kardinálů stál při něm, tento svrchu jmenovaný Ludvík, laik, s bludným souhlasem některého římského lidu ustanovil jakéhosi Petra z Corbary (...) v Římě papežem, a ten změnil vlastní jméno se nazval Mikulášem pátým.*“²¹⁴ Petr Žitavský zachovával stále přízeň papeži Janovi XXII. a postoj zbraslavského opata k vzdoropapeži Mikuláši V. je jasně

²⁰⁸ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 101.

²⁰⁹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 431-432.

²¹⁰ RAPP, F., *Svatá říše římská národa německého*, s. 208.

²¹¹ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 285, překlad: Zbraslavská kronika, s. 361.

²¹² Tamtéž, *FRB IV*, s. 285, Zbraslavská kronika, s. 361.

²¹³ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 435.

²¹⁴ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 286, překlad: Zbraslavská kronika, s. 362.

čitelný z následující citace Zbraslavské kroniky. „*Tento padělaný a takřka namalovaný vzdoropapež ihned ustanovil dvanáct kardinálů, nazvaných tak podle mého mínění ne od stěžeje (cardine), nýbrž od bodláku (cardone) nebo snad od uhlu (carbone).*“²¹⁵ Mikuláš V. však v pozici vzdoropapeže příliš dlouho nevydržel, již v létě roku 1330 na svou pozici rezignoval a prohlašoval, že k přijetí papežské hodnosti nechal navézt. I přesto, že se tedy jednalo jen o epizodní agresivitu vůči papeži, zanechala zvolení vzdoropapeže hlubokou nenávist Jana XXII. vůči Ludvíkovi a celkově byla autorita císaře Ludvíka nenávratně pošramocena. Tato událost se stala Ludvíkovi osudnou.

V lednu roku 1330 zemřel nynější druhý římský král Fridrich I. Habsburský na hradě Guttstein. Tím se tedy opět stal Ludvík Bavor jediným vladařem Svaté říše římské. „*Nemálo tento Ludvík se těší, že zemřel již Fridrich. Přece však odvahu nemá to před všemi vyjádřit plně, protože touží nyní sám vrchol císařství míti, Fridrich pro něho byl jak blesk nebo jako je v oku břevno, protože on se vždy mu s úsilím plným všemožně na odpor stavěl, když čas měl příhodný k tomu. Rozkol mezi ně vzneslo i královské pomazání, avšak uštknutí smrti jim sjednalo úmluvu míru.*“²¹⁶ V tomhle roce se vrátil také z Itálie Ludvík Bavor „*(...) Ludvík Bavor od mnohých nazývaný císařem římským, se svou manželkou, dcerou hraběte savojského*“²¹⁷ a zdržoval se načas v bavorském městě, které se jmenuje Mnichov.“²¹⁸ Po návratu z Itálie stále naléhali na Ludvíka Bavora ghibellini, aby zajistil jejich postavení a vrátil se do Itálie. Ludvík již předem slíbil, že se navrátí, nicméně svého slibu nemohl dostát. Situace jeho postavení v říši byla velmi nejistá a Ludvík potřeboval legalizovat své postavení a částečně otupit hrany vztahu s papežem. „*Po celý ten rok byl český král Jan vzdálen ze svého království, a prošel Francií a Porýní a krajiny skoro celého Německa, bystře a úspěšně vyřídil mnohé sporné záležitosti mezi Ludvíkem Bavorem a jinými šlechtici, hrabaty a šlechtici.*“²¹⁹ Jan Lucemburský tedy stále zastával svůj postoj po boku Ludvíka Bavora. Petr Žitavský k této skutečnosti, kdy Jan vystupoval jako vyjednaváč všech sporů v říši, dodává „*Už totiž koluje přísloví: Bez českého krále nikdo nemůže konečně vyřídit svou věc.*“²²⁰ Janovi se podařilo díky svému diplomatickému umu uzavřít spolu s rakouskými vévody Albrechtem II. a Otou v Landavě 9. května 1330 smlouvu o vzájemné pomoci proti komukoliv, s výjimkou církve, říše a uherskému králi Karlovi Robertovi z Anjou. Účelem

---

²¹⁵ Tamtéž, *FRB IV*, s. 286, Zbraslavská kronika, s. 362.

²¹⁶ Tamtéž, *FRB IV*, s. 302, Zbraslavská kronika, s. 378.

²¹⁷ Správně holandského

²¹⁸ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 303, překlad: Zbraslavská kronika, s. 378.

²¹⁹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 306, Zbraslavská kronika, s. 382.

²²⁰ Tamtéž, *FRB IV*, s. 306, Zbraslavská kronika, s. 382.

této smlouvy bylo zajištění příměří mezi rakouskými vévody a Ludvíkem Bavořem. Fakt, že Ludvík stále spoléhal na spojenectví s lucemburskou dynastií, naznačuje pověření Balduina Trevírského a českého krále k vyřešení sporu mezi císařem a církví.²²¹ Ke zdárnému kompromisu však nedošlo a situace se nadále vyostřovala. 6. srpna 1330 se podařilo Janovi Lucemburskému vyjednat obrovský diplomatický úspěch, a to uzavřít dohodu mezi oběma habsburskými vévodami a římským císařem. Habsburští vévodové uznali císařskou hodnost Ludvíka Bavora a ten jim za to potvrdil téhož dne všechna práva a říšská léna.²²² Jako odměnu za tento mimořádný diplomatický úspěch vystavil císař českému králi listinu, ve které mu přiznává odměnu sedm tisíc dvě stě hřiven stříbra.²²³

Úkolem Jana Lucemburského bylo tažení do horní Itálie. Ludvík Bavor několikrát sliboval ghibellinům návrat do Itálie v doprovodu českého krále. Usnadnění ovládnutí horní Itálie by bylo včlenění Tyrol a Korutanska do mocenskopolitických držav českého krále. To měl zajistit sňatek Jana Jindřicha s dědičkou tohoto území Markétou Maultasch.²²⁴ V roce 1331 vtrhl Jan Lucemburský do Itálie „*Ta věc se nelíbila především Ludvíku Bavorovi; tvrdil totiž, že se to stalo na jeho škodu.*“²²⁵ V Itálii Jan Lucemburský vystupoval jako říšský vikář pověřený císařem Ludvíkem a začal zde budovat vlastní signorie.²²⁶ Jan Lucemburský si chtěl upevnit své postavení na Apeninském poloostrově, a tak začal vystupovat jako usmířitel neustále znepřátelených stran guelfů a ghibellinů. Setkal se 16. dubna 1331 v Castel franku s papežským legátem Bertrendem du Pojet. Budování silné pozice Jana Lucemburského se samozřejmě odrazilo ve vztahu k Ludvíku Bavorovi. Císař s tímto postupem Jana rozhodně nesouhlasil, jelikož Jan zastupoval císařská práva v Itálii bez oficiálního pověření ze strany císaře. Ludvík se spojil s Habsburky a na říšském sněmu, který se konal v květnu 1331 v Norimberku, bylo domluveno spolu s Otou Habsburským, polským králem Vladislavem Lokýtkem a uherským králem Karlem Robertem z Anjou vyhlášení války proti českému králi. „*(...) ten Ludvík, který si přivlastňuje titul císařský, předložil před četnými knížaty, které svolal, jako stížnost, že český král Jan vtrhl na škodu jeho a říše do území lombardského a tam si přivlastňuje přemnoho míst a práv, která, jak známo, nepatří jemu, nýbrž říši, a žádal v té věci o radu šlechticů. O tom radili přemnozí takto: „Od té doby“ pravili, „co krále českého těší přivlastňovat si náležitě to, co je vaše,*

---

²²¹ RBM III, s. 641, č. 1640.

²²² SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 468.

²²³ RBM III, s. 655, č. 1677.

²²⁴ O Tyrolích se více zmiňuje čtvrtá kapitola.

²²⁵ Chronicon aulae regiae, FRB IV, s. 307, překlad: Zbraslavská kronika, s. 384.

²²⁶ Více o italských signoriích Jana Lucemburského pojednává BOBKOVÁ, Lenka, *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, s. 52-57.

za horami, budete si moci podobným způsobem podrobiti plným právem zde před horami, co je jeho.“²²⁷ Jakmile se Jan Lucemburský dozvěděl o této skutečnosti, vyžádal si u císaře slyšení, kterému se dostalo až v červenci roku 1331 v Řezně. „Tito dva, Ludvík Bavor a král Jan, se často scházejí na ostrově uprostřed Dunaje k tajným rozhovorům a vzájemně projednávají s nejdůvěrnějšími svými rádci po dvacet dva dny co nejtajněji své záležitosti. Tam se ve všem shodli, což bylo dříve pro všechny nemyslitelné, a zařídili a dojednali, že se má uzavřít mezi jejich dědici manželství.“²²⁸ Původně hrozivě vypadající situace se tedy nakonec, zřejmě díky diplomatickému umu Jana Lucemburského, změnila v přátelskou dohodu. Ludvík Bavor uznal italskou signorii v devíti italských městech.²²⁹

Další zmínka o Ludvíku Bavorovi pochází až z roku 1332. „V téže době po svátku velikonočním pobouřil Ludvík Bavor, od obecného lidu nazývaný císařem, maje v nenávisti Jindřicha, vévodu bavorského, pro jeho tchána, českého krále Jana, proti němu oba vévody, bratra Otu a strýce Jindřicha, odloučil tyto od onoho a strojil mezi nimi svár a válku. Poskytl pomoc těmto dvěma vévodům, Otovi a Jindřichovi, a obléhal s nimi dva měsíce Straubing s devíti sty těžkooděnců. Na zprávu o tom český král Jan, chtěje osvobodit svého zetě od takového obléhání a útoků, přišel se svým strýcem Balduinem, trevírským arcibiskupem, od Rýna do Norimberka a smířil Ludvíka se zetěm a zetě s bratrem a strýcem. A tam obnovil Ludvík s českým králem Janem v přítomnosti trevírského arcibiskupa přátelství a ústně v manželství spojil a zasnoubil svého syna s dcerou českého krále; tam také slíbil český král Jan Ludvíkovi, že chce také za něho věrně a osobně u pana papeže Jana o smíření.“²³⁰ Další schůzkou mezi Ludvíkem Bavořem a Janem Lucemburským bylo setkání v srpnu 1332 v Norimberku, jelikož si velmi dobře uvědomoval nebezpečí lucembursko-francouzského spojení, které Jan vyjednával ve Fontainebleau. Předmětem této schůzky byla dohoda o svatbě syna císaře – Ludvíka, jen místo Guty si měl vzít dceru českého krále Annu. „(...) Mimoto udělí pan papež, jak se říká dispens k uzavření sňatku mezi českým králem a dcerou vévody rakouského, nadto i mezi Bavorovým synem a dcerou krále českého.“²³¹ K tomuto sňatku však nedošlo, jelikož papež odmítl udělit dispens kvůli příbuznosti.²³²

Situace mezi Ludvíkem a papežem byla stále kritická a tuto skutečnost reflektuje i Petr Žitavský ve své kronice. „(...) království římské trvá až doposud ve sporu. Marně všude

---

²²⁷ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 310, překlad: Zbraslavská kronika, 386.

²²⁸ Tamtéž, *FRB IV*, s. 308, Zbraslavská kronika, s. 384

²²⁹ *RBM III.*, s. 697, č. 1789.

²³⁰ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 313, překlad: Zbraslavská kronika, 389.

²³¹ Tamtéž, *FRB IV*, s. 314, Zbraslavská kronika, s. 390.

²³² BOBKOVÁ L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 122.

*se pověstným stává. Co může mu k prospěchu sdělit císaře Ludvíka rada, když velkými nepřáteli jsou otec náš a Bavor? I nás to dovede děsit, přespříliš znepokojoval, že při těchto osobách prvních doposud trvá spor. Dar božský bude to, věř mi, až pak v budoucnu Ludvík se přítelem papeže stane. Brzy to učiň, Kriste, a zažeň od nás vše smutné!*²³³

V roce 1333 probíhala v říši jednání o nahrazení císaře Ludvíka jiným Wittelsbachem a to Jindřichem Dolnobavorským, zetěm českého krále Jana. Císař se svou abdikací souhlasil v případě, že bude zbaven klatby, do které ji uvrhl papež. Tento plán byl však brzy dementován, jelikož Ludvík opět projevil svou lstivou politiku a nastoupil s velkým zápalem v boji proti papeži. Tím se zhatilo úsilí lucemburské dynastie a francouzského krále o sjednání smíru mezi papežem a Ludvíkem a o změnu postavení na římském trůnu ve prospěch Lucemburků. Český král Jan už měl dost neustálého lavírování římského císaře a přiklonil se na stranu papeže a francouzského krále, pro případ, že by se Ludvík postavil i proti českému králi.²³⁴ Boj mezi exkomunikovaným císařem a papežem Janem XXII. stále trval až do 4. prosince 1334, kdy papež umírá.²³⁵ Novým papežem se stal Benedikt XII. a Ludvíkovi Bavorovi tak svitla naděje na urovnání sporů s církví.

Kvůli záhudným zásahům císaře Ludvíka proti zájmům Lucemburků v Tyrolích se vztah Jana a Ludvíka definitivně rozpadl. Už nestáli vedle sebe, ale proti sobě. Odnětím Lucemburků korutanského a tyrolského dědictví a následným udělením podstatné části Habsburkům, se kterými se zároveň Ludvík spojil proti Janovi a jeho synům, znamenalo totální obrat na dosavadní politické sféře. „(...) obrátili se Albrecht a Ota, vévodové rakouští na Ludvíka Bavora a přijali od něj vévodství Korutanské v léno...“²³⁶ Ludvík se navíc spojil sňatkovou politikou s polským králem Kazimírem a tím se utvořila rozsáhlá protilucemburská koalice. Český král v této době pobýval ve Francii, ale po přijetí výzvy svého syna Karla, aby se král vrátil co nejdříve do Čech, vyslyšel prosbu, jelikož si uvědomoval, v jak velikém nebezpečí se momentálně jeho pozice nachází. „(...) král Jan se vrátil v neděli dne 30. července z francouzských krajin a přijel do Prahy dal hned druhého dne veřejně vyhlásit výpravu proti Ludvíkovi Bavorovi, potom proti vévodovi rakouskému. Když pak z rozličných zemí a z království Českého četní šlechtici, už připraveni, ozbrojeni táhli na výpravu, byla ohlášena osobní schůzka mezi řečenými vladaři u Řezna.“²³⁷ Polský

---

²³³ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 316, překlad: Zbraslavská kronika, s. 392.

²³⁴ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 519.

²³⁵ BOBKOVÁ L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 149.

²³⁶ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 330, překlad: Zbraslavská kronika, 411.

²³⁷ Chronicon aulae regiae, *FRB IV*, s. 329, překlad: Zbraslavská kronika, 410.

král Kazimír totiž zaváhal a v rozhodném okamžiku se nepřipojil k protilucemburské koalici a preferoval jednání spíše než vojenský střet. Toho využili Jan i Karel k rychlému diplomatickému rozhodnutí a králevic Karel domluvil schůzku v Trenčíně s vyslanci polského krále, která vedla k určení podmínek definitivního míru s polským králem, nazvaným trenčínský mír.²³⁸ Ten vytvořil předpoklady pro vznik spolku proti Habsburkům na schůzce ve Višegrádu.²³⁹ To byl počátek diplomatických vyjednávání s oponenty. Král Jan se vydal do Řezna, kde přiměl Ludvíka Bavora k uzavření příměří až do 24. června 1336.²⁴⁰

Změna na papežském stolci slibovala naději v konečném uspořádání sporů mezi římským císařem a papežem. Ludvík Bavor poslal poselstvo do Avignonu a důsledně nařídil, aby přistoupilo na jakékoliv podmínky. Toho využil český král Jan a nabídl Ludvíkovi zprostředkování jednání mezi ním a papežem. Král Jan si však počínal obezřetně, jelikož už měl zkušenost se zákeřnými praktikami císaře Ludvíka. Ten mezitím začal ve věci korutanského dědictví prohlašovat pomluvy, že Lucemburkové chtějí vyměnit toto území za Braniborsko. Oba Lucemburkové tyto pomluvy výrazně popřeli, avšak to zapříčinilo narušení důvěry mezi otcem a synem. Karel věděl o otcových dřívějších touhách na získání Braniborska, a tak se domníval, že vystupuje za jeho zády a v rozporu se zájmy svého syna Jana Jindřicha. Ludvík oslabením tohoto vztahu získal převahu, jelikož věděl, že síla lucemburské dynastie je právě ve spojení diplomatických schopností Jana a Karla. Markrabí Karel se vydal na pomoc svému bratrovi do Tyrolska „(...) aby mu poskytl pomoc proti lidem rakouských vévodů...“²⁴¹

Kvůli vpádu Ludvíka Bavora na území Jindřicha Dolnobavorského, zahájil Jan Lucemburský velmi rychlé tažení proti císaři. „(...) tento Ludvík Bavor, zavržený od církve, přišel s nesčetnými ozbrojenci pomáhat rakouským vévodům proti českému králi. On se totiž tenkrát utábořil nedaleko od Řezna, odtud postupuje vtrhl do země bavorského vévody Jindřicha a nepřátelsky ji napadl.“²⁴² Podle Petra Žitavského měl Ludvík silnější vojsko než král Jan, pět tisíc pět set mužů, přesto se však neodvážil zaútočit, opět se projevila jeho bojácnost a nerozhodnost ve vojenských konfliktech. „Rakouský vévoda Ota už přitáhl ze své země k Ludvíku Bavorovi a velmi důrazně ho podněcoval k boji proti českému králi.“²⁴³

---

²³⁸ 24. srpna 1335.

²³⁹ 3. září 1335.

²⁴⁰ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 523.

²⁴¹ *Chronicon aulae regiae, FRB IV*, s. 331, překlad: Zbraslavská kronika, 412.

²⁴² Tamtéž, *FRB IV*, s. 332, Zbraslavská kronika, s. 413.

²⁴³ Tamtéž, *FRB IV*, s. 333, Zbraslavská kronika, s. 414.

Český král Jan měl dle Zbraslavské kroniky jen čtyři tisíce čtyři sta mužů „(...) *třebas byl slabší počtem, přece se odvahou zdál silnějším.*“²⁴⁴ Až po třinácti dnech se Ludvík rozhodl pro postup k Linci přes Pasov, aby mohl snadno vpadnout do Čech. Jan Lucemburský se urychleně navrátil do Čech a vyčkával se svým vojskem u Budějovic. Mezi Habsburky a císařem vznikl rozpor „*neboť Ludvík žádal od rakouských vévodů, aby mu byla zastavena čtyři hrazená města jako záruka za náhradu škod jeho vojska, kdyby snad nějaké ve válce utrpělo. Když tedy rakouští vévodové Ota a Albrecht nijak nesouhlasili s těmito slovy, naložil Ludvík všechny své vozy potravinami, které obstarali Rakušané, a vrátil se spíše jako poražený než jako vítěz s veškerým lidem svým bez bojů do své země.*“²⁴⁵ Po této události požádali Habsburkové českého krále Jana o smír, kterého obě strany dosáhly 4. září 1336. Následné vyjednávání ve Enži znamenalo přiklonění si Habsburků na lucemburskou stranu.

Poslední zmínka ve Zbraslavské kronice, vztahující se k Ludvíku Bavorovi, pochází z období vypuknutí stoleté války. Král Jan obdržel poselství od francouzského krále Filipa VI., o tom, že vede válku proti anglickému králi Eduardu III., a že žádá českého krále o pomoc v této válce. Jan Lucemburský se vydal na cestu nejprve do Frankfurtu nad Mohanem, kde vyjednával tři dny s císařem, kterého nabádal k zřeknutí se podpory anglického krále Eduarda III. Janův pokus skončil neúspěchem, jelikož Ludvík nadále trval na svém nepřátelství vůči Francii, která podporovala avignonské papežství.²⁴⁶

Zobrazení Ludvíka Bavora ve Zbraslavské kronice je tedy velmi barvitě a proměnné. Díky svým úzkým kontaktům ke dvoru a ke královně měl Zbraslavský kronikář velmi dobrý přehled o politickém dění, což se promítlo do jeho kroniky. S Ludvíkem se Petr Žitavský nepochybně setkal, a tak mohl lépe postihnout jeho obraz jako panovníka. Jak jsem již naznačila, popsání různých událostí především záleží na vztahu Petra Žitavského k českému králi Janovi. Až do roztržky mezi Janem Lucemburským a Eliškou Přemyslovnou roku 1318, je Jan, a tím pádem i Ludvík, zobrazován jako správný vladař. Ludvík Bavor je dokonce titulován jako právoplatný římský král. Po roce 1318 už Zbraslavská kronika reflektuje zášť, kterou Petr Žitavský choval k Janovi, pravděpodobně kvůli chování vůči Elišce, nebo reálnějším důvodem se zdá býti zlost Petra Žitavského, kvůli odstavení z úzkého kruhu Jana Lucemburského. A kvůli spolupráci českého krále Jana s Ludvíkem Bavořem tato okolnost na něj vrhá špatný stín i na Ludvíka. Také informace Petra Žitavského jsou v tomto období poměrně nepřesné, patrně to bylo způsobeno částečnou ztrátou důvěry Jana Lucemburského

---

²⁴⁴ Tamtéž, *FRB IV*, s. 333, Zbraslavská kronika, s. 414.

²⁴⁵ Tamtéž, *FRB IV*, s. 333, Zbraslavská kronika, s. 414.

²⁴⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 523.

v Petru Žitavském, který stál věrně po boku přemyslovské dědičky. Je důležité si uvědomit, že Petr Žitavský sledoval osudy a zájmy českého krále, tudíž sleduje zájmy Českého království. Jelikož postupně se český král odvracel od Ludvíka Bavora, znamenalo to i změnu přístupu v kronice a později tedy kronikář již nestrání Ludvíku Bavorovi. Absolutní změny v popisu událostí, souvisejících s Ludvíkem Bavorem, znamenal rozchod Ludvíka s církví, konkrétně s papežem Janem XXII. Samozřejmě, že Petr Žitavský jako klerik stál věrně na straně papeže a řídil se vydáním jeho bul. Od tohoto okamžiku je Ludvík Bavor zobrazován v kronice velmi negativně, jako odpůrce církve. Pro Petra Žitavského byla papežská autorita mnohem vyšší než císařská, a to se samozřejmě do kroniky promítlo. Petr Žitavský tedy přináší relevantní obraz Ludvíka Bavora v dané době, jelikož kroniku psal ve stejném čase, kdy se události odehrávaly. Na rozdíl od Františka Pražského a Karla IV. tedy nevěděl, jak vše dopadne a kronika odráží opravdové dobové vnímání osobnosti římského krále a císaře Ludvíka Bavora.

4 Zobrazení Ludvíka Bavora ve vlastním životopise Karla IV.

Zatímco ze Zbraslavské kroniky můžeme vyčíst opravdu barvitý popis událostí a různorodost sdělení, ze kterých můžeme složit obraz Ludvíka Bavora, z pohledu českého kronikáře a zároveň Ludvíkova současníka, v autobiografii Karla IV. – *Vita Caroli* tato různorodost chybí. Jestliže v kronice Petra Žitavského lze nalézt i kladné popisy osobnosti římského krále Ludvíka Bavora, ve *Vita Caroli* je vylíčen ryze negativně. Příčin je hned několik, v první řadě je to časový odstup, postavení autora a zvolená literární forma. Karel svou autobiografii psal až ex post, s minimálně desetiletou dvacetiletou prodlevou. Přesné datum napsání *Vita Caroli* není blíže známo. Usuzuje se, že autobiografie Karla IV. vznikla určitě po roce 1346. Karel se však nezmiňuje o císařském titulu, ale o obou trůnech ano, patrně tedy *Vita Caroli* musela být napsána před císařskou korunovaci²⁴⁷ roku 1355.²⁴⁸ Někteří badatelé kladou vznik Karlovy autobiografie dokonce až do šedesátých let, tudíž by dílo sloužilo jako budoucí rady pro malého Václava.²⁴⁹ Zcela jistě ji tedy začal tvořit v době, kdy stál pevně v čele říše. Vladař tudíž nejen věděl, jak události dopadly, ale také mohl dát svému počínání žádoucí étos v duchu koncepce celého díla vynášet soudy o svých protivnících či nepřátelích. Literární koncepce díla osciluje mezi paměťmi a knížecím zrcadlem, tedy poučením pro své dědice. Všechna uvedená kritéria ovlivňují konečné vyznění autobiografie a její vyznění oslavy panovníka z Boží milosti.

Celé 14. století bylo velmi bohaté na prameny. Karel IV. nespoléhal jen sám na sebe, ale inicioval vznik mnoha kronik. Díky této Karlově iniciativě vzniklo oficiální dvorské dějepisectví.²⁵⁰ I tato díla se však měla nést oslavným charakterem jako kronika Františka Pražského, Kronika česká Přibíka Pulkavy u Radenína, kronika Jana Maringoly, dílo Beneše Krabice z Weitmile a opata Neplacha, ale pouze Beneš Krabice z Weitmile dovedl svou kroniku až k vrcholům Karlova panování.

Vita Caroli imperatoris obsahuje celkem dvacet kapitol a zahrnuje události prvních třicet let Karlova života, tedy období od roku 1316 do roku 1346, kdy byl Karel zvolen římským králem. Autorství prvních čtrnácti je přisuzováno samotnému Karlovi IV. Celých

---

²⁴⁷ O dosažení titulu císaře více KAVKA, František, *5.4.1355: korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002.

²⁴⁸ BLÁHOVÁ, Marie, *Soudobé kroniky o Karlovi IV.*, in: BLÁHOVÁ, Marie, LUKŠOVÁ, Zuzana a NODL, Martin, *Karel IV. v soudobých kronikách*, Praha 2016, s. 39.

²⁴⁹ NODL, Martin, *Vita Caroli*, in: ANTONÍN, Robert; BOBKOVÁ, Lenka; ŠMAHEL, František, *Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 240.

²⁵⁰ BLÁHOVÁ, M., *Soudobé kroniky o Karlovi IV.*, s. 35.

čtrnáct kapitol je psáno výrazně subjektivně, autor sám je jak vypravěčem, tak i aktérem událostí. Kapitoly jsou psány buď v singuláru, nebo plurálu maiestatis.²⁵¹ Zbylých šest napsal zřejmě někdo z okruhu Karlova dvora, snad víceméně pod císařovým dohledem, se snahou o autenticitu a bezprostřednost. *Vita Caroli* představuje první životopisný spis v českém prostředí.²⁵² Celé dílo je bráno jako knížecí zrcadlo, ve kterém autor nabádá své nástupce k správnému křesťanskému životu a udílí jim rady, kterými by se měli během vlády řídit. Dílo je k protknuto biblickými citáty, což odkazuje na zbožnost panovníka a ukazuje další prvky vlády ideálního panovníka, jako je odvaha v boji (Bitva u San Felice), spravedlnost a rozvaha, na více místech je také zdůrazněna císařova úcta k jeho předchůdcům a předkům. Karel IV. popisuje především úspěchy či vhodná exempla, naopak zamlčuje neúspěchy. *Vita Caroli* má zobrazovat vhodnost Karla IV. jako panovníka a propagovat jeho vládu. Nejedná se vyloženě o popis sledu historických událostí, které jsou často nezakotvené v čase. To je jedním z hlavních rozdílů oproti kronikám.

Z naznačených úhlů pohled Karel také hodnotí Ludvíka Bavora a jeho činy.

4.1 Zmínky o Ludvíku Bavorovi

První zmínka o Ludvíku Bavorovi ve *Vita Caroli* je ve čtvrté kapitole a pochází z doby, kdy se mladý kralevic vrátil z Francie. „*V těchto dobách držel moc císařskou Ludvík Bavorský, který se psal Čtvrtý a který byl zvolen po smrti Jindřicha VII., mého děda, za krále římského, nikoliv však jednomyslně, maje za soupeře Fridricha, vévodu rakouského. Tohoto Ludvíka zvolili i při něm stáli až do jeho vítězství, při němž zajal onoho Fridricha, vévodu rakouského a svého protivníka (...) Ludvík potom odjel do Říma a přijal proti vůli papeže Jana XXII. císařskou korunu i obřad posvěcení od biskupa benátského. A potom dal zvolit protipapeže Mikuláše z řádu minoritů (...) Hned potom se vrátil Ludvík do Německa, jak se obšírněji mluví v římských kronikách.*“²⁵³ Velmi krátce tedy reflektuje dění od roku 1314, kdy byli Ludvík Bavor společně s Fridrichem I. Habsburským zvoleni římskými králi. Zmiňuje se o bitvě u Mühlendorfu, po které Ludvík Bavor zajal Fridricha a uvěznil ho na hradě Trausnitz. Dále je popsána císařská korunovace Ludvíka v Římě a zvolení vzdoropapeže

²⁵¹ Podrobnější rozbor *Vita Caroli* PARAVICI-EBEL, Anke, *Die Vita Karls IV., ein „Ego-Dokument“?*, in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, 63/2007, s. 101-109.

²⁵² KUTNAR, F. – MAREK, J., *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s.43.

²⁵³ EMLER Josef (ed.), *Vita Caroli IV. Imperatoris*, in: *Fontes rerum Bohemicarum III*, Praha 1882, s. 341; překlad Karel IV., *Vlastní životopis (Vita Karoli Quarti)*, in: BLÁHOVÁ, Marie (ed.), *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 19.

Mikuláše V. Zmínka o římských kronikách, které mají popisovat návrat Ludvíka do říše, ukazuje, že Karel IV. evidentně znal dobové písemné prameny. Je možné, že využíval i Zbraslavskou kroniku, soudě podle toho, že se odvolává na jakousi kroniku, která má obsahovat záznam o zpusošení území Bolka Minsterberského, Zbraslavská kronika však tyto události líčí jinak než Karel IV.²⁵⁴ Karel tedy popsal stěžejní události dvacátých let, týkajících se Ludvíka Bavora, do tohoto odstavce. Lze předpokládat, že neměl příliš mnoho informací, jelikož od roku 1323 pobýval ve Francii u svého strýce, francouzského krále Karla IV. Sličného.

*„V té době, když jsem se vrátil z Francie do hrabství lucemburského a tam se shledal se svým otcem, obléhal vévoda rakouský město Colmar v Alsasku a Ludvík ho nemohl osvobodit.“*²⁵⁵ 13. ledna 1330 se stala událost, která mohla výrazně ovlivnit postavení Ludvíka Bavora v říši. Zemřel jeho dlouholetý oponent a později spoluvladař Fridrich I. Habsburský. To umožnilo navázat kontakty s ostatními rakouskými vévody, konkrétně Albrechtem II. a Otou, kteří by byli cennými spojenci, ale až doposud zastávali negativní postoj vůči Ludvíku Bavorovi. Na svou stranu se mocné Habsburky snažil získat i papež Jan XXII. Listem ze 13. března 1330 oznámil Otovi Habsburskému, že Ludvík chce využít smrti Fridricha I. Habsburského a obrátil se na říšská města a pány, kteří dříve slíbili věrnost Fridrichovi I. a v listu papež požádal Otu o včasný zásah proti Ludvíkovi, který si chce získat přízeň tehdejších podporovatelů habsburského představitele. Mezitím Albrecht II. Habsburský se přiklonil na stranu Ludvíka Bavora, jelikož četní podporovatelé habsburského rodu začali přecházet do Ludvíkova tábora. Postavení se na stranu císaře mělo zajistit Habsburkům dobré postavení v rámci říše, o které by asi v případě spojení s papežem přišli. Tento obrat jednoho z rakouských vévodů způsobil rozkol v habsburské dynastii, protože Ota nezastával stejné stanovisko jako Albrecht II. V listu, který rakouský vévoda Ota zaslal papeži Janu XXII. 23. dubna 1330, se omlouvá za příklon k císaři. Vzniklý rozpor v habsburském rodě značně komplikoval situaci v říši. Díky diplomatickému umu českého krále Jana došlo k vyjednávání v Landau v Alsasku a uzavřel s Otou a Albrechtem II. smlouvu o přátelství a pomoci proti komukoli, s výjimkou církve, říše a uherského krále Karla Roberta z Anjou.²⁵⁶ *„Můj otec k nim přijel a smířil řečeného vévodu s Ludvíkem.“*²⁵⁷ Ke sblížení Habsburků a Lucemburků měla ještě pomoci sňatková politika. Česká princezna

---

²⁵⁴ BLÁHOVÁ, M., *Soudobé kroniky o Karlovi IV.*, s. 38.

²⁵⁵ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 341; Vlastní životopis, s. 19.

²⁵⁶ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 460-462.

²⁵⁷ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 341; Vlastní životopis, s. 21.

Jitka (Guta) se měla stát manželkou Oty Habsburského.²⁵⁸ Z tohoto záznamu vyplývá, že Karel IV. nevnímal Ludvíka jako příliš obratného politika a více vyzdvihuje diplomatické umění svého otce Jana, díky kterému získal Ludvík na svou stranu cenné spojence.

4.2 Tyrolské a korutanské dědictví

Velká část autobiografie Karla IV. se zabývá popisem událostí v Tyrolích, a to především z toho důvodu, že se těchto událostí osobně zúčastnil kralevic Karel, který nejednou významně zasáhl do dění. Navázání kontaktu s Jindřichem Korutanským započal Jan Lucemburský již v roce 1320. Patrně myslel na případné ovládnutí jeho území – Korutan a Tyrol, a především šlo Janovi o vyrovnání doby bojů o český trůn v roce 1310, protože Jindřich Korutanský i nadále užíval titulatury český král. Jan se nejprve snažil s ovdovělým Jindřichem Korutanským domluvit jeho sňatek s Janovou sestrou Marií, zatímco jeho prvorozený syn Karel si měl vzít dědičku korutanského vévodství Markétu Maultasch. Z plánovaných svazků však sešlo, protože Janova sestra Marie s daným plánem nesouhlasila. Nové sňatkové dohody měly zajistit sňatek sestřenice Jana Lucemburského Beatrice s Jindřichem Korutanským a jeho dceru Markétu si měl vzít Janův druhorozený syn Jan Jindřich. Z tohoto plánu se nakonec uskutečnil pouze sňatek Jana Jindřicha a Markéty Maultasch na podzim roku 1330 v Innsbrucku. Lucemburské plány v Korutanech vzbuzovaly obavu u Ludvíka Bavora, který měl v Tyrolích také své zájmy. Již v únoru 1330 uzavřel císař s Jindřichem Korutanským smlouvu,²⁵⁹ která sice potvrzovala právo dědictví pro dceru Jindřicha Korutanského, ale s dodatkem, že její manžel může zemi převzít až po výslovném souhlasu císaře.²⁶⁰ „*A v oněch dnech zemřel korutanský vévoda, tchán našeho bratra. A když se náš bratr měl uvázat v držení vévodství korutanského a hrabství tyrolského po jeho smrti, tu Ludvík, který se činil císařem, uzavřel tajně spolek s vévody rakouskými Albrechtem a Otou, aby si tajně rozdělili panství našeho bratra; Ludvík chtěl mít hrabství tyrolské, vévodové pak vévodství korutanské.*“²⁶¹ Po smrti Jindřicha Korutanského²⁶² skutečně Ludvík Bavor nakládal s korutanským dědictvím jako s odumřelým říšským lénem a díky zmíněné tajné smlouvě²⁶³ s Habsburky z roku 1330 jim udělil v léno Korutany, jižní

²⁵⁸ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 462.

²⁵⁹ *RI VII*, s. 575, č. 677.

²⁶⁰ BOBKOVÁ, L., *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, s. 51-52.

²⁶¹ *Vita Caroli*, in: *FRB III.*, s. 349; *Vlastní životopis*, s. 28.

²⁶² 2. dubna 1335

²⁶³ *RBM IV*, s. 58-59, č. 154-155.

Tyroly a Kraňsko.²⁶⁴ Markéta Maultasch, původní dědička celého území byla odškodněna pouhým slibem, že jí Ludvík udělí statky v habsburské části Tyrol. Jan Jindřich byl tedy z nároku na dědictví zcela vytlačen.²⁶⁵ Z formulace „*Ludvík, který se činil císařem*“ lze snadno vyvodit negativní postoj Karla IV. k Ludvíku Bavorovi, patrně i proto, že „*Ludvík byl nepamětliv služeb, které mu náš otec prokázal, když se ucházel o císařství.*“²⁶⁶ Tato citace mohla být použita v kontrastu se zobrazením Karla IV. jako ideálního panovníka. Jasně odkazuje na nedůvěru kladenou v Ludvíka Bavora a především jeho „opomenutí“ všeho, co vykonal český král a jeho spojenci, díky kterým se Ludvík stal římským králem, vyhrál bitvu u Mühldorfu a upevnil své postavení v říši, zároveň ale také na osten neposlušnosti církvi, který představoval Ludvíkův císařský titul.

„*A tak ztratil náš bratr vévodství korutanské. Avšak páni z hrabství tyrolského se nechtěli poddat Ludvíkovi, ale zůstali v poslušenství našeho bratra.*“²⁶⁷ Samotný Ludvík si sobě zajistil pouze severní část Tyrolska se zárukou volného průchodu do Itálie a uzavřel s rakouskými vévody smlouvu o vzájemné podpoře proti českému králi a Jindřichovi XIV. Dolnobavorskému.²⁶⁸ Z citovaného údaje z Vita Caroli se dozvídáme, že Ludvík sice zabral tyrolské hrabství, ale i přesto páni zachovávali věrnost Janu Jindřichovi a jeho manželce Markétě, kvůli nesouhlasu tamější šlechty s roztržením země pro Wittelsbachy a Habsburky.²⁶⁹

Situace v Tyrolích ještě vyostřila vztah mezi Janem Lucemburským a Ludvíkem Bavorem. Díky císařově spojení s Habsburky, měl český král proti sobě nebezpečného protivníka. Další záznam se týká roku 1336, kdy Ota Habsburský se pokusil napadnout krále Jana. Český král však na jaře roku 1336 odrazil útok habsburských vojsk u Znojma a zahnal je na území Dolních Rakous. „*(...) zapudil náš otec vévodu rakouského za Dunaj a zmocnil se mnoha hradů v Rakousích. Avšak Ludvík, který se prohlašoval císařem, pomáhal vévodům rakouským a s ním pak celé Německo i vladaři měst lombardských (...). Ti všichni na nás a na hrabství tyrolské útočili s veškerou svou mocí (...)*“²⁷⁰ Celý konflikt s rakouskými vévody ještě podpořil z Tyrol markrabě Karel, který se svými oddíly pomohl k napadení Habsburků

---

²⁶⁴ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 152.

²⁶⁵ SPĚVÁČEK, J., Jan Lucemburský, s. 520.

²⁶⁶ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 349; Vlastní životopis, s. 28.

²⁶⁷ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 349; Vlastní životopis, s. 28.

²⁶⁸ ŠUSTA, Josef, *České dějiny: Karel IV., otec a syn 1333-1346, II. díl, 3. část*, Praha 1946, s. 187.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 188.

²⁷⁰ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 351; Vlastní životopis, s. 30.

a jejich spojence Karla Roberta z Anjou.²⁷¹ Je tedy vidět, že císař Ludvík Bavor byl postaven do role agresora, který řídí veškeré své spojence a útočí proti Lucemburkům.

Zmínku o vpádu Ludvíka Bavora na území Jindřicha XIV. Dolnobavorského nám poskytuje i Zbraslavská kronika, jak již bylo psáno ve třetí kapitole. Oproti Zbraslavské kronice Vita Caroli nepřináší tak podrobný popis události. „*Téhož léta Ludvík, který se činil císařem, vedl veliké vojsko se všemi knížaty německými proti Jindřichovi, vévodovi bavorskému, našemu švagrovi, který byl tehdy na naší straně. Vévoda rakouský pak přišel na pomoc Ludvíkovi přes Pasov; když náš otec přišel vévodovi na pomoc, položil se s táborem při jedné řece blíže Landau. Tehdy přitáhl Ludvík s vévodou rakouským (...)* Poněvadž však řeka znemožňovala přechod, pustošili po dobu jednoho měsíce Bavorsy; ačkoli vojsko vévody Jindřicha bylo menší, přece se řečený Ludvík s vévodou rakouským vrátili domů s nepořízenou.“²⁷² Výsledkem tohoto tažení bylo usmíření se s Habsburskými vévody. Musela se ujednat dohoda, která by zajistila příměří nad lukrativním územím Tyrolska a Korutanska. Celý spor mezi českým králem a císařem o toto lukrativní území vyvrcholil v říjnu 1336 v Emži, kde byla podepsány smlouvy,²⁷³ které přiřkly Habsburkům Korutany, Vindickou marku a Kraňsko, tedy vlastně stejné území, jaké jim přiřkl Ludvík Bavor a Lucemburkové obdrželi Tyroly. Jednání se zúčastnili Lucemburkové, Habsburkové a uherský král Karel Robert z Anjou.²⁷⁴ Tento akt výrazně omezil autoritu císaře Ludvíka Bavora, jelikož přišel o své významné spojence.

Během roku 1337 získal Ludvík Bavor cenného spojence, a to anglického krále Eduarda III., tudíž dalšího stoupence ve svém stále pokračujícím boji proti papeži. Zlomovým okamžikem pro tento boj bylo Ludvíkovo vystoupení na sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem (7. května 1338). Tam předložil otázky týkající se císařské hodnosti a moci s důrazem na kritiku papežského práva aprobace. Po tomto vystoupení začal podporovat císaře i Balduin Trevírský a přidal se tak do stále rozrůstajícího se protipapežského tábora. Vrchol zápasu mezi císařem a církví bylo prohlášení kurfiřtů z Rhens 16.7.1338.²⁷⁵ Kurfiřté proklamovali právoplatnost volby římského krále většinou kurfiřtů a byla popřena nutnost papežské aprobace jako nezbytné podmínky k uchopení se vlády. Papeži bylo přiřknuto pouze právo korunovat zvoleného krále císařem. Ludvík Bavor tak získal podporu takřka

---

²⁷¹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 526.

²⁷² Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 352; *Vlastní životopis*, s. 30.

²⁷³ *RBM IV*, s. 132-138, č. 334-343.

²⁷⁴ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 529.

²⁷⁵ BOBKOVÁ, L., *Velké dějiny země Koruny české*, s. 170.

celé říše. V opozici zůstal pouze český král Jan, který se císaři podřídil až na jaře následujícího roku. Tuto událost Karel popsál, „*Ačkoliv mi řečený Ludvík slíbil, že nebude konat žádné jednání o smír s mým otcem beze mne, nýbrž prohlásil, že chce s mým otcem jednat ke smíru za mého souhlasu, přece pak Ludvík, zapomenuv své cti a svých slibů, oklamal podvodně mého otce a přiměl ho k úmluvě ujišťováním, že se již dávno se mnou smířil. (...) dosáhl, že můj otec, ve smyslu smlouvy, která byla, jak Ludvík předstíral, uzavřena mezi mnou a jím, přijal od něho své země v léno jako od pravého císaře.*“²⁷⁶ Ludvík poté, co vyslovil podporu anglickému králi Eduardu III. i poslední spojenec Jana Lucemburského Jindřich XIV. Dolnobavorský, přijal v březnu roku 1339 ve Frankfurtu nad Mohanem Janovu dlouho odmítanou manskou přísahu.²⁷⁷ V té veškeré země království Českého, včetně markrabství moravského, lucemburského hrabství a dalších držav Ludvík udělil českému králi jako říšské léno. S tímto krokem výrazně nesouhlasil markrabí Karel. Svého otce omlouvá, že byl Ludvíkem mylně informován o kralevicově souhlasu a císař „*tak způsobil velkou nedůvěru mezi mnou a mým otcem (...)*“²⁷⁸ Označuje ho za nepravého císaře a naopak ospravedlňuje svého otce před Ludvíkem, že se *podvolil jeho vůli, což by byl jistě neučinil, kdyby byl věděl, že já ještě nejsem s ním smířen (...)*.“²⁷⁹ Vložení jablka sváru mezi oba představitele lucemburské dynastie bylo chytrým a taktickým krokem, jelikož Ludvík Bavor věděl, že samotný český král toho moc nezmůže bez podpory svého syna Karla a naopak. Na druhé straně se také mohlo jednat o taktiku Lucemburků, tedy vyvolat v Ludvíkově pocit, že Jan a Karel nesledují stejný zájem. Pro Ludvíka bylo velmi důležité se smířit s církví, aby tedy jeho císařský titul byl plně uznán i papežskou autoritou. Právě k tomu, mu mohl napomoci Jan Lucemburský. Ludvík se postupně vzdal podporování anglického krále Eduarda III. Vrátil anglickému králi peníze, ze kterých měl vybavit vojsko, které by bojovalo ve stoleté válce na straně Anglie, a naopak se přiklonil na stranu francouzského krále, od kterého si slíboval usmíření s papežem, což bylo Ludvíkovou hlavní prioritou a anglický král by mu tuto možnost nikdy neposkytl. Sestra francouzského krále Johana byla matkou Markéty Holandské, druhé manželky Ludvíka Bavora, která na něj měla velký vliv. Právě díky Ludvíkově tchýni se postupně začal císař sbližovat s francouzským dvorem. Výsledkem sbližování byla listina vydaná 28. ledna 1341, ve které přísahal věrnost a oddanost francouzskému králi Filipovi VI., a nebude si činit nároky na jeho území.

---

²⁷⁶ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 361; Vlastní životopis, s. 38.

²⁷⁷ *RBM IV*, s. 258-261, č. 662.

²⁷⁸ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 361; Vlastní životopis, s. 38.

²⁷⁹ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 361; Vlastní životopis, s. 38.

Francouzskému králi také bylo přislíbeno, že až císař obdrží zpečetěnou smlouvu o přátelství s francouzským králem, odvolá titul říšského vikáře, který udělil anglickému králi.²⁸⁰

Pokud Lucemburkové využívali dynastickou politiku pro upevnění své pozice, potvrzení příměří a rozšíření území, Ludvík Bavor využíval stejných taktik. To lze demonstrovat na situaci smrti Jindřicha XIV. Dolnobavorského, po kterém zůstala po něm vdova Markéta a jejich syn Jan. Ludvík využil možnosti získat lukrativní území a obsadit ho sobě věrnými. Proto se ujal poručnictví nad nezletilým Janem, což bylo dáno smlouvou, kterou uzavřel ještě za života Jindřicha XIV. Dolnobavorského. Ludvík dal opětovně přednost svým zájmům a nehledě na rodové vazby „(...) zapudil dceru Rudolfa, vévody bavorského a hraběte falckého, syna svého bratra, která uvedenému hochu byla zaslíbena a oddána (...)“²⁸¹ Ludvík zaslíbil Janovi svou dceru Annu, která v té době byla ještě malým dítětem, které ani nedovedlo mluvit. Dle Vita Caroli tento nemravný způsob jednání císaře, provdat svou dceru v tak malém věku, měl vážný důsledek a to ten, že Anna zůstala němá „(...) dal mu svou dceru, která tehdy ještě nedovedla mluvit, řka, že za ni chce složit slib, dokud sama za sebe mluvit nemůže; ta však z dopuštění božího zůstala němá.“²⁸² Tedy za nesprávné jednání Ludvíka stihl jeho dceru boží trest, což by mohlo odkazovat na nelegitimitu Ludvíka na císařském trůně, ale pravděpodobněji Karel opět zdůraznil špatné chování Ludvíka Bavora, které je v rozporu s bohem.

Situace v Tyrolích vyvrcholila roku 1341. Předchozí vyjednávání Jana Lucemburského s Habsburky, které mělo patrně za cíl spojení se proti císaři. Patrně v průběhu těchto jednání zosnoval císař Ludvík definitivní vyřešení sporu s Lucemburky ohledně Tyrol a Korutan a opětovné ukázání své císařské autority. Sňatek Jana Jindřicha s Markétou Maultasch, díky kterému měli Lucemburkové získat korutanské dědictví, se nevydařil, když Markéta označila svého manžela za impotentního, čímž napadla právoplatnost manželského svazku. Ludvík Bavor prohlásil jejich manželství za rozvedené²⁸³ a tím zostudil celý lucemburský rod. V roce 1340 začalo povstání tyrolské šlechty, podporované císařem, proti Janu Jindřichovi. Povstání dosáhlo vrcholu 2. listopadu 1341, kdy Markéta odmítla otevřít svému manželovi brány od hradu Tyrol. Brzy se však ukázal pravý důvod rozvodu manželství a Ludvíkova strategie na definitivní získání lukrativního území a završení boje proti Lucemburkům. Již v roce 1341 udělil Ludvík Bavor

---

²⁸⁰ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 541.

²⁸¹ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 361; *Vlastní životopis*, s. 38-39.

²⁸² Tamtéž, *FRB III.*, s. 361; *Vlastní životopis*, s. 39.

²⁸³ Text o Ludvíkově rozhodnutí k rozvodu *CDM VII.*, s. 269-271, č. 376.

dispens pro sňatek svého prvorozeného syna Ludvíka (Braniborského) s Markétou Maultasch.²⁸⁴ Tím si opět Ludvík nepomohl ke smíření s papežem, jelikož dispens mohla udílet pouze hlava církve. 10. února 1342 proběhl sňatek Markéty a Ludvíka. „(...) zapudila mého bratra a pojala za manžela Ludvíka, syna Bavora, který se vydával za císaře.“²⁸⁵ 26. února jim udělil císař vévodství korutanské a hrabství tyrolské jako říšské léno.²⁸⁶ Touto událostí již definitivně ustala jakákoliv spolupráce mezi Lucemburky a římským císařem, který svými činy udělal přítrž jakémukoli jednání o případné spolupráci.

4.3 Cesta k novému římskému králi

Lucemburkové po zvolení nového papeže Klimenta VI.,²⁸⁷ dlouholetého obdivovatele a podporovatele lucemburské dynastie, začali rozehrávat postupnou mocensko-politickou hru, která měla vézt ovládnutí říše a zbavení se Ludvíka Bavora. Postupným převáděním přívrženců Ludvíka Bavora na lucemburskou stranu mělo vést k vyřazení císaře a postavit ho do role osamělého oponenta papeže. Ludvík Bavor se i nadále snažil o smír s novým papežem, a proto svolal v září roku 1344 sněm do Frankfurtu nad Mohanem, kde očekával pomoc kurfiřtů při smířování se s papežskou kurií. Plány mu však narušil Balduin Trevírský, který vypracoval zásady pro jednání s papežem. V nich uvedl, že je v zájmu celé říše a kurfiřtů, aby císař vyřešil svůj spor s papežem na osobní úrovni, nikoliv však jako nejvyšší představitel říše. Další zásadou byla pobídka k definitivnímu uzavření příměří s Lucemburky ve věci tyrolského a korutanského dědictví. Plány však ztroskotaly kvůli Ludvíkově neústupnosti.²⁸⁸ Ludvík nadále upevňoval své pozice a pokoušel si k sobě přivázat vlivné spojence. O tom svědčí sňatková smlouva z 16. května 1345, uzavřená mezi císařem Ludvíkem Bavořem a polským králem Kazimírem ve Frankfurtu nad Mohanem.²⁸⁹ Dle smlouvy si měl syn Ludvíka Bavora Ludvík Říman²⁹⁰ vzít polskou princeznu Alžbětu. Smlouva demonstrovala spojení proti Lucemburkům, jelikož zároveň zavazovala polského krále slibem, že bez císařova souhlasu neuzavře smlouvu s Janem Lucemburským a jeho syny.²⁹¹ „(...) uzavřel Ludvík Bavor, který se nazýval císařem, s uherským králem, rakouským vévodou, krakovským králem, míšeňským

---

²⁸⁴ CDM VII, s. 271-273, č. 377.

²⁸⁵ Vita Caroli, in: FRB III., s. 364; Vlastní životopis, s. 40.

²⁸⁶ BOBKOVÁ, L. *Velké dějiny země Koruny české*, s. 179.

²⁸⁷ 7. května 1342

²⁸⁸ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 556.

²⁸⁹ ŠUSTA, J., *České dějiny: Karel IV., otec a syn*, s. 191.

²⁹⁰ Narodil se během Ludvíkova tažení do Říma, proto přízvisko Říman.

²⁹¹ SPĚVÁČEK, J., *Jan Lucemburský*, s. 557.

markrabím a svídnickým vévodou mocný spolek proti Janovi a Karlovi (...) ti všichni dopověděli v jednom týdnu listy nepřátelství, chtějíce je napadnout a stíhat jako své úhlavní nepřátele.“²⁹² Uzavření tohoto spolku potvrzovalo odmítnutí jakékoliv spolupráce a definitivní rozchod císaře s lucemburskou dynastií. To bylo ještě podtrženo snahou českého krále o vyjednání příměří, na co „Ludvík krátce odpověděl, že s ním nechce mít žádná jednání o příměří, ani s ním nechce vyhledávat porady o smíru.“²⁹³

Protilucemburská politika císaře se prokázala i v ohrožení mocenské domény lucemburské dynastie, lucemburského hrabství. Po smrti henegavsko-holandského hraběte Viléma IV.,²⁹⁴ se Ludvík Bavor rozhodl získat toto území dle svých dědických nároků. Sestra Viléma IV., Markéta, byla totiž druhou manželkou císaře. Vzhledem k své pravděpodobné bojácnosti a odporu k boji, se Ludvík rozhodl zemi nedobýt vojenskou silou, ale prohlásit ji za léno spadlé říši. Ludvík Bavor patrně zjistil připravované akce, které měly vézt k volbě nového římského krále a hlavním kandidátem byl markrabí Karel, proto se snažil postupně budovat mocenskou základnu, díky které by podlomil lucemburskou moc. Papež Kliment VI. chtěl definitivně vyřešit spor papežské kurie s císařem a začal postupně vysílat posly, kteří měli postupně přesvědčit spojence císaře o přejití na proti-wittelsbašskou stranu.²⁹⁵ „Potom poslal Ludvík Bavor slavnostní poselstvo ke králi Janovi se snažnou prosbou, aby se s ním sešel k jistému dni na poradu“²⁹⁶ Ludvík si opět snažil naklonit na svou stranu Jana Lucemburského, protože tušil, že jeho postavení na císařském trůně začíná být kritické. Schůzka, která se měl odehrát mezi císařem a Lucemburky měla být hlavně ze strany Ludvíka Bavora jako náhrada „za všechna bezpráví a násilí, kterými byl syn českého krále Jan od jeho syna Ludvíka odnětím ženy a hrabství tyrolského poškozen, úplně zadosti učinění a poskytnout přiměřenou náhradu.“²⁹⁷ Za ztracené Tyroly nabízel císař Dolní Lužici a „(...) Ludvík Bavorský uvolil dát králi Janovi a jeho synovi, který byl zbaven svých panství(...) zemi lužickou, totiž města Zhořelec a Budyšín(...) nadto měl dát dvacet tisíc hřiven čistého stříbra(...)“²⁹⁸ Vita Caroli navíc nezmiňuje nabídku sňatku císařovy dcery s Václavem Lucemburským. O této nabídce se dozvídáme z kroniky Beneše Krabice z Wetmile. „(...) Ludvík dá svou dceru a dvě stě čtyřicet tisíc hřiven věna Václavovi,

---

²⁹² Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 366; Vlastní životopis, s. 45.

²⁹³ Tamtéž, *FRB III.*, s. 366; Vlastní životopis, s. 45.

²⁹⁴ 27. září 1345

²⁹⁵ THOMAS, Heinz, *Clemens VI. und Ludwig der Bayer*, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 114-115.

²⁹⁶ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 368; Vlastní životopis, s. 49

²⁹⁷ Tamtéž, *FRB III.*, s. 368; Vlastní životopis, s. 49.

²⁹⁸ Tamtéž, *FRB III.*, s. 368; Vlastní životopis, s. 49.

*poslednímu synovi českého krále.*²⁹⁹ Na toto vyrovnání král přistoupil a stal se tak prostředníkem v Avignonu. S vyrovnáním však nesouhlasili Janovi synové, kteří se stavěli jasně na stranu proti císaři. „*Když se pak Ludvík dozvěděl, že synové krále Jana nechtějí onu smlouvu přijmout, ani ji svými listy potvrdit, poznal, že celá úmluva a ujednání zůstalo plané. Toho se Ludvík Bavor silně ulekl (...) i tušil, že to je znamení špatného výsledku.*“³⁰⁰ V poslední citaci z autobiografie Karla IV. je jasně vidět, že je celé dílo psáno až s velkým časovým odstupem a autor tedy již věděl, jaký celá událost skončila. Ludvík byl, dle mého názoru, stále přesvědčen o částečné věrnosti Jana Lucemburského a jeho diplomatickým schopnostem, díky kterým by mohl být konečně vyřešen spor s papežskou kurií. Jan skutečně oficiálně odjel do Avignonu k papeži v zájmu vyjednávání kvůli císaři. Je otázkou, nakolik byl Jan přesvědčen o pomoci Ludvíku Bavorovi, který ho už mnohokrát zradil.³⁰¹ V té době se také vážně jednalo o volbě Karla římským králem a bylo tedy potřeba tlačít na papeže, aby řekl konečné slovo a spustil se proces Ludvíkova sesazení.

Ludvíkovi zlomil vaz dlouholetý spor s papežem a Kliment VI. se nakonec ve spojení s Lucemburky rozhodl Ludvíka odstranit z trůnu. V říši se stal rozhodující postoj Balduina Trevírského, který Ludvíkovi vypověděl poslušnost, a tím se otevřela cesta k nové volbě.³⁰² Papež dal v květnu roku 1345 definitivně vyslancům císaře najevo, že od císaře přijme jen kapitulaci. „*(...) papež Kliment VI. viděl a pozoroval, že se Ludvík Bavor, uchvatitel říše, nechce po tolika zločinech (...) obrátit k pokání, nýbrž, že bere na lehkou váhu veškeré nálezy papežské stolice (...)*“³⁰³

To vyprovokovalo Ludvíka k útoku na Lucemburky jako spojence papeže. Získal na svou stranu nejprve polského krále Kazimíra, a počítal i s účastí Ludvíka Uherského v odboji proti papeži a Lucemburkům. Vznikla tedy ne příliš pevná koalice, kterou mohl posílit jen vojenský úspěch. Vzhledem k Ludvíkově nebojovnosti, se ale Ludvík opět boji vyhnul. Nechal své spojence na holičkách a koalice se rozpadla. Nejen, že zopakoval již poněkolikáté únik z vojenského tažení, ale mnohem horší důsledky mělo zmocnění se henegavsko-holandského hrabství, na něž vznesl nároky jménem své ženy, ale se stejnými právy vystoupil i anglický král Eduard III. Tím skončilo Bavorovo potenciální opětovné spojení s Angličany, kterého se tolik obával francouzský král. Tak opadl i poslední politický zájem

---

²⁹⁹ Beneš Krabice z Weitmile, *Kronika pražského kostela.*, in: BLÁHOVÁ, Marie (ed.), *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 221.

³⁰⁰ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 368; Vlastní životopis, s. 49.

³⁰¹ KAVKA, František, *Karel IV., Historie života velkého vladaře*, Praha 1998, s. 101.

³⁰² SPĚVÁČEK, Jirí, *Karel IV., Život a dílo (1316-1378)*, s. 166-167.

³⁰³ Beneš Krabice z Weitmile, *Kronika pražského kostela*, s. 223.

Francie k usmíření se s císařem, u kterého do této doby hrozilo spojení se s Anglií proti Francii. Tím dostal papež prostor k rozhodujícímu řešení.³⁰⁴ „Potom král jen do Avignonu ke dvoru papeže Benedikta³⁰⁵ a dohodl se s ním v ten smysl, že před všemi voliči, k tomu účelu svolanými, prohlásí, že Ludvík Bavorský není pravým císařem, protože stojí proti svaté církvi římské... a protože ke své korunovaci dosadil za papeže jakéhosi bratra z řádu minoritů.“³⁰⁶ Nejprve byl sesazen mohučský arcibiskup Jindřich z Virneburgu, dlouholetý podporovatel císaře a dosazen nový arcibiskup Gerlach Nassavský. 13. dubna 1346 papež vyřkl klatbu nad Ludvíkem a písemně se obrátil na říšská knížata s žádostí o novou volbu.³⁰⁷ Arcibiskup Gerlach Nassavský svolal kurfiřty do města Rhens, kde 11. července 1346 zvolilo pět kurfiřtů-Balduin Trevířský, Gerlach Nassavský, Jan Lucemburský, Walram Kolínský a Rudolf Saský novým římským králem Karla. Chyběli tedy dva kurfiřté – falckrabě rýnský a vévoda braniborský a mohučský hlas byl sporný, jelikož tento úřad současně zastával Jindřich z Virneburgu, který se netajil podporováním císaře Ludvíka IV.³⁰⁸ Ludvík Bavor spoléhal na podporu říšských knížat (především dvou kurfiřtů – rýnského falckraběte Rudolfa a svého syna Ludvíka Braniborského) a většiny měst, tudíž nepodnikal proti nově zvolenému králi, který byl korunován 26.11.1346 v Bonnu, nějaká zvláštní opatření, považoval volbu nového římského krále za vleklý spor mezi ním a Lucemburky. V říjnu roku 1347 shromáždil Karel vojsko a hodlal napadnout země Ludvíka Bavora. Do tohoto boje o moc však zasáhla ruka boží, neboť 10. října 1347 císaře Ludvíka Bavora zasáhla smrt na lovu záchvatem mrtvice.³⁰⁹

Zobrazení Ludvíka Bavora v autobiografii Karla IV. je jednoznačně negativní. Zmínky o Ludvíkovi jsou pouze v souvislostech úspěchů českého krále Jana a především Karla. Ludvík tvoří protiklad těmto úspěchům. Důležité je zmínit, že dílo bylo psáno až opravdu s velkým časovým odstupem, tedy zápisy jsou psány tak, aby seděli do celkového konceptu knížecího zrcadla a oslavení činů panovníka, nikoliv tak, jak se skutečně odehrály. Vzhledem k povaze díla je však pochopitelné, že mnoho zmínek o Ludvíku Bavorovi chybí. Ve Vita Caroli je absence hodnocení vlády Ludvíka Bavora, zmínky, vztahující se k němu jsou psány pouze negativně, tak aby seděli k porovnání s „ideálním“ panovníkem Karlem

---

³⁰⁴ KAVKA, F., Karel IV., s. 107-108.

³⁰⁵ Správně má být Klimenta.

³⁰⁶ Vita Caroli, in: *FRB III.*, s. 368; Vlastní životopis, s. 50.

³⁰⁷ KAVKA, F., *Karel IV.*, s. 114.

³⁰⁸ BOBKOVÁ, L. *Velké dějiny země Koruny české*, s. 200.

³⁰⁹ THOMAS, Heinz, *Ludwig der Bayer*, s. 378.

IV. Činy Ludvíka jsou tedy zde líčeny v intencích povýšení a ospravedlnění činů Karla IV., případně Jana Lucemburského.

5 Závěr

Předkládaná práce si kladla za cíl postihnout zmínky o Ludvíku Bavorovi ve Zbraslavské kronice a v autobiografii Karla IV. a pokusit se zrekonstruovat vnímání tohoto panovníka v českém prostředí.

Zbraslavská kronika představuje skutečný relevantní pramen, protože Petr Žitavský byl současníkem Ludvíka Bavora. Kvůli svému těsnému svázání se dvorem, díky postavení Petra Žitavského jako diplomata, které trvalo několik let, se určitě musel setkat s Ludvíkem Bavorem, a tím pádem tak mohl popsat jeho politické kroky. Důležité také je, že autor psal kroniku v době, kdy se události skutečně odehrály, tedy jen s minimální časovou prodlevou. Zbraslavská kronika tak přináší barvitý obraz Ludvíka Bavora a jeho hodnocení, které se vyvíjí a mění. Popisuje ho však výhradně z českého úhlu pohledu, tudíž hodnotícím kritériem jsou zájmy Českého království. Dokud Ludvík Bavor měl podporu českého krále Jana, je zobrazován kladně, jako spojenec Českého království, a především jako legitimní král v kontrastu s Fridrichem I. Habsburským. Zbraslavský kronikář ho tituluje hodností římského králem, *dominus Ludowicus, Romanorum rex*, již před bitvou u Mühldorfu, zatímco Fridrich I. Habsburský nese pouze označení rakouský vévoda *Fridericus, dux Austrie*. Jedinou výjimku v kladném zobrazení Ludvíka Bavora, představuje bitva u Mühldorfu. Zde je částečně naznačena Ludvíkův odpor k boji a jeho nerozvážnost zaútočit. Kronikář v tomto případě staví Jana Lucemburského jako iniciátora počátku celé bitvy. Zatímco Janova účast v bitvě je oslavována o Ludvíkových zásluhách kronika mlčí. Petr Žitavský byl ale především klerik, pro kterého byla papežská autorita mnohem větší než autorita císařská. Tedy poté, co došlo k Ludvíkově roztržce s papežem, je jeho hodnocení ryze negativní a odkazuje na to i používání hanlivého přídomeku Bavor, přestože do roku 1327 používá Petr Žitavský přídomek Bavorský. Tedy latinsky původně využívané *Ludowicus de Bawaria* se během popisu událostí, především po exkomunikaci Ludvíka papežem, objevuje nový přídomek *Ludowicus Bawarus*, kterým ho označil papež. Petr Žitavský nehodnotí Ludvíkovu vládu, pouze zmiňuje události, které byly spjaté i s českým králem, nebo měly důsledek pro české království. Ludvíka Bavora klade vždy do protikladu s českým panovníkem a na základě chování českého krále hodnotí i povahu Ludvíka Bavora. Kvůli postupnému odvrácení českého krále Jana od Ludvíka Bavora, změnil se i přístup v kronice a Jan je líčen v kontrastu s Ludvíkem jako dobrý král. Petr Žitavský navíc sleduje své vlastní sympatie, které nejprve chová k Elišce Přemyslovně a po její smrti se jeho zájem

obrací na mladého krále Karla. Zmínka ve Zbraslavské kronice o Ludvíku Bavorovi je hodně, ale nestačí na pokrytí celkového obrazu panovníka.

Karel IV. ve své autobiografii Ludvíka zmiňuje méně často než Zbraslavská kronika. Přesto však poskytuje náhled, který nám udává očité svědectví událostí a často i samotný aktér Karel IV. Karlův obraz Ludvíka Bavora je ryze negativní. Ludvík je zmiňován pouze v souvislostech úspěchů českého krále Jana a Karla. Ludvík tak zobrazuje protiklad těmto úspěchům, na kterých jsou vykresleny jeho negativní vlastnosti. Hodnocení jeho vlády naprosto chybí. Důraz ve Vita Caroli je kladen především na konfrontaci s Ludvíkem kvůli korutanskému a tyrolskému dědictví, které se zúčastnil nejen český král Jan a markrabí Karel, ale také jeho bratr Jan Jindřich. Na této události zdůrazňuje Karel Ludvíkovu nespolehlivost, vrtkavost ve vyjednáváních a také jeho nebojovnost. To vše směřuje k vyzdvižení kontrastu s kladnými vlastnostmi pisatele. Karel ospravedlňoval své bývalé politické kroky a ve vztahu k Ludvíkovi demonstroval, že se jasně odmítal neposlušnost k církvi. Pochyboval o legitimitě Ludvíkova titulu římského císaře, jelikož se ve Vita Caroli velmi často objevuje dovětek „*který se činil císařem*“ „*Ludovicus, qui se gerebat pro imperatore*“. Je důležité si uvědomit, že Vita Caroli byla psána se značným časovým odstupem, tedy autor již věděl, jak věci dopadly a mohl je upravit v zájmu zdůraznění oprávněnosti své volby.

Na základě rozebíraných pramenů lze tedy demonstrovat, že vnímání panovníka Ludvíka Bavora bylo v české provenienci negativní a v kontrastu s českými králi. Patrně již v této době byl položen základ narativu špatného krále Ludvíka Bavora, který přetrvává až do dnešních dob. Pokud se detailněji zaměříme na českou literaturu, zjistíme, že se o vládě Ludvíka Bavora v podstatě nepojednává, že je zmiňován nadále pouze ve spojitosti s Janem Lucemburským a Karlem IV. S určitými rozpaky k Ludvíkovi přistupuje i německá historiografie, byť ta novější vyzdvihuje nejen politické, ale i kulturní aspekty jeho vlády.

I přes dlouhou dobu vlády Ludvíka Bavora o něm víme velmi málo a soudy jsou vynášeny, dle mého názoru, právě podle rozporuplných hodnocení v kronikách.

Vláda Ludvíka Bavora tak skýtá neprobádaná místa, bez kterých nelze jednoznačně určit, zda byl ryze negativním panovníkem. Značný prostor pro bádání skýtá zobrazení jeho vlády v kronikách z říšského prostředí.

Bavorské kroniky dané doby Ludvíka oslavují, straní mu a vychvalují jeho vládu. Je to samozřejmě dáno místem původu, jelikož rod Wittelsbachů byl s územím Bavorska pevně

spjat a tím pádem se promítá toto kladné hodnocení osobnosti Ludvíka Bavora do místních kronik.

Oproti tomu kroniky rakouské proveniencie zastávají odlišné stanovisko. Ludvík je zde vyličen ryze negativně, jako nelegitimní král a připisují mu veškeré špatné vlastnosti. Velmi je zde zdůrazňována Ludvíkova nebojovnost a vrtkavost. Opět je to dáno neoblíbou Ludvíka v rakouském prostředí. Jelikož jeho protikandidát při první volbě římského krále byl Fridrich I. Habsburský, kvůli tomu, že rakouské země byly silnou mocenskou základnou Habsburků, kroniky staví Fridricha I. Habsburského do protikladu, jako legitimního panovníka s vlastnostmi, které by měl mít ideální panovník. S Habsburky se Ludvík potýkal skoro po celou dobu své vlády a vždy bylo v jeho zájmu si je naklonit na svou stranu, jelikož tvořili reálné nebezpečí ve Svaté říši římské.

Následujícím badatelským počinem by bylo možné zrekonstruování obrazu Ludvíka Bavora v kronikách italské proveniencie. Do těch se zapsal během své římské jízdy a do poměrů v Itálii také mnohokrát zasahoval. Svědectví v kronikách by tak mohlo být rozporuplné.

Výše zmíněné skutečnosti by pomohly dotvořit celkový obraz a vnímání daného panovníka v dané době a vliv zobrazení v kronikách na vnímání osobnosti Ludvíka Bavora do dnešních dnů.

Seznam zkratek

CDM   Codex diplomaticus Moraviae

FRB   Fontes rerum Bohemicarum

RBM   Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae

RI   Regesta imperii

Seznam pramenů a literatury

Prameny a edice

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae VII/1, ed. CHYTIL, Josef, Brno 1858.

Chronica Mathiae de Nuwenburg. In.: Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova series IV. ed. A. Hofmeister, Berlin 1924.

Der Streit zu Mühldorf. In: Fontes rerum Germanicarum I. ed. J. F. Boehmer, Stuttgart 1843.

EMLER Josef (ed.), *Chronicon aulae regiae*, in: *Fontes rerum Bohemicarum IV*, Praha 1884.

EMLER Josef (ed.), *Vita Caroli IV. Imperatoris*, in: *Fontes rerum Bohemicarum III*, Praha 1882

BLÁHOVÁ, Marie (ed.), *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III, ed. EMLER, Josef, Praha 1980

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV, ed. EMLER, Josef, Praha 1892

Regesten Kaiser Ludwigs des Bayern (1314-1347):. Heft IX, ed. Doris Bulach. Köln 2012.

Zbraslavská kronika (Chronicon Aulae Regiae), ed. HEŘMANSKÝ, František, Praha 1976.

Literatura

ALBRECHT, Stefan, *Die Königsaler Chronik*, Frankfurt am Main 2014.

ALBRECHT, Stefan, *Chronicon Aulae regiae*. Frankfurt am Main 2013.

ANTONÍN, Robert, *Ideální panovník českého středověku: kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*, Praha 2013.

BALOUN, Antonín, *Bitva u Mühldorfu a její odkaz (nejen) v rytířské literatuře*, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2010.

BECKER, Hans-Jürgen, Das Kaisertum Ludwigs des Bayern, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 119-138.

BENEŠOVSKÁ, Klára. *Královský sňatek: Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský - 1310*. Praha 2010.

BLÁHOVÁ, Marie, *Cisterciácké dějepisectví ve středověkých Čechách*, in: *Historický obzor*, č. 12 (1994), s. 275-280.

BLÁHOVÁ, Marie, *Osudy Zbraslavské kroniky*, in: *Studia historica Brunensia Brno*, Roč. 62, č. 1 (2015) – dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/134668/1_StudiaHistoricaBrunensia_62-2015-1_14.pdf?sequence=1

BLÁHOVÁ, Marie, *Petr Žitavský, historik a diplomat*, in: BENEŠ, Zdeněk (edd.), *Duchem, ne mečem: fakta, úvahy, souvislosti*, Praha 2003, s. 29-38.

BLÁHOVÁ, Marie, LUKŠOVÁ, Zuzana a NODL, Martin, *Karel IV. v soudobých kronikách*, Praha 2016.

BOBKOVÁ, Lenka, *Velké dějiny zemí Koruny české*. Sv. 4/a. Praha - Litomyšl 2003.

BOBKOVÁ, Lenka, *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, Ústí nad Labem 1993.

BOBKOVÁ, Lenka, *Das Ende einer Herrschaft – Karl IV. als Gegenkönig und Nachfolger Ludwigs der Bayern*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 89-94.

BOBKOVÁ, Lenka; BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan, *Horní a Dolní Lužice*, Praha 2008.

ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *K pojetí dobré vlády v Kronice Zbraslavské*, in: Za zdmi kláštera, Cisterciáci v českých dějinách, České Budějovice 2010, s. 82-97.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Angažované vyprávění: narativní strategie literárně-historických děl na přelomu 13. a 14. století*, in: *Mediaevalia Historica Bohemica*, roč. 20, č. 1 (2017), s. 23-38.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Petr z Aspeltu*, in: ANTONÍN, Robert; BOBKOVÁ, Lenka; ŠMAHEL, František, *Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 397-400.

ERBEN, Wilhem, *Die Schlacht bei Mühldorf 28. September 1322 historisch-geographisch und rechtsgeschichtlich untersucht*, Wien 1917.

FIALA, Zdeněk, *O kronice Zbraslavské a jejich autorech*, in: *Zbraslavská kronika*, Praha 1975, s. 5-19.

HLAVÁČEK, Ivan. *Johann von Luxemburg und Ludwig IV. von Bayer*, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 139-158.

HOENSCH Jörg Konrad, *Lucemburkové. Pozdně středověká dynastie celoevropského významu 1308-1437*. Praha 2003.

HOLZFURTNER, Ludwig, *Politik auf drei Ebenen*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 33-37.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Václav II.: král český a polský*. Praha 2007.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420. II., Kláštery založené ve 13. a 14. století*, Praha 2014.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Ota Durynský, zbraslavský opat a kronikář*, in: *Mediaevalia Historica Bohemica*, Roč. 20, č. 1 (2017), s. 39-58.

IGGERS, Georg Gerson, *Dějepisectví ve 20. století*, Praha 2002.

JAN, Libor, *Václav II.: král na stříbrném trůnu, 1283-1305*, Praha 2015.

KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha 1998.

KAVKA, František, *5.4.1355: korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002.

KOPIČKOVÁ, Božena, *Eliška Přemyslovna, královna česká, 1292-1330*, Praha 2008.

NODL, Martin, *Vita Caroli*, in: ANTONÍN, Robert; BOBKOVÁ, Lenka; ŠMAHEL, František, *Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 240-243.

KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009.

PARAVICI-EBEL, Anke, *Die Vita Karls IV., ein „Ego-Dokument“?*, in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, 63/2007, s. 101-109.

PAULER, Roland, *Die deutschen Könige und Italien im 14. Jahrhundert: von Heinrich VII. bis Karl IV.*, Darmstadt 1997.

RAPP, Francis, *Svatá říše římská národa německého. Od Oty Velikého po Karla V.*, Praha 2007.

SCHMID, Alois, *Ludwig der Bayer – Der Kaiser aus dem Haus Wittelsbach*, in: WOLF Petr – BROCKHOFF Evamarie (edd.), *Ludwig der Bayer – Wir sind Kaiser!* Regensburg 2014, s. 19-26.

SCHÜTZ, Alois, Die Appelationen Ludwigs der Bayern aus den Jahren 1323/1324, in: *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 80, (1972), s. 71-112.

SPĚVÁČEK, Jiří, *Mentality a dějiny mentalit v proměnách evropského myšlení*, in: Sborník společnosti přátel starožitností 4, 1996, s. 59–70.

SPĚVÁČEK, Jiří, *Král diplomat: (Jan Lucemburský 1296 – 1346)*, Praha 1982.

SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*, Praha 1994.

SPĚVÁČEK, Jiří, *Karel IV: život a dílo (1316 – 1378)*. Praha 1980.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela, *Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský 1.9.1310: sňatek z rozumu*, Praha 2002.

ŠUSTA, Josef, *České dějiny, II. díl, 2. část, Král Cizinec*, Praha 1939.

ŠUSTA, Josef, *České dějiny: Karel IV., otec a syn 1333-1346, II. díl, 3. část*, Praha 1946.

THOMAS, Heinz, *Ludwig der Bayer (1282 – 1347): Kaiser und Ketzer*. Regensburg 1993.

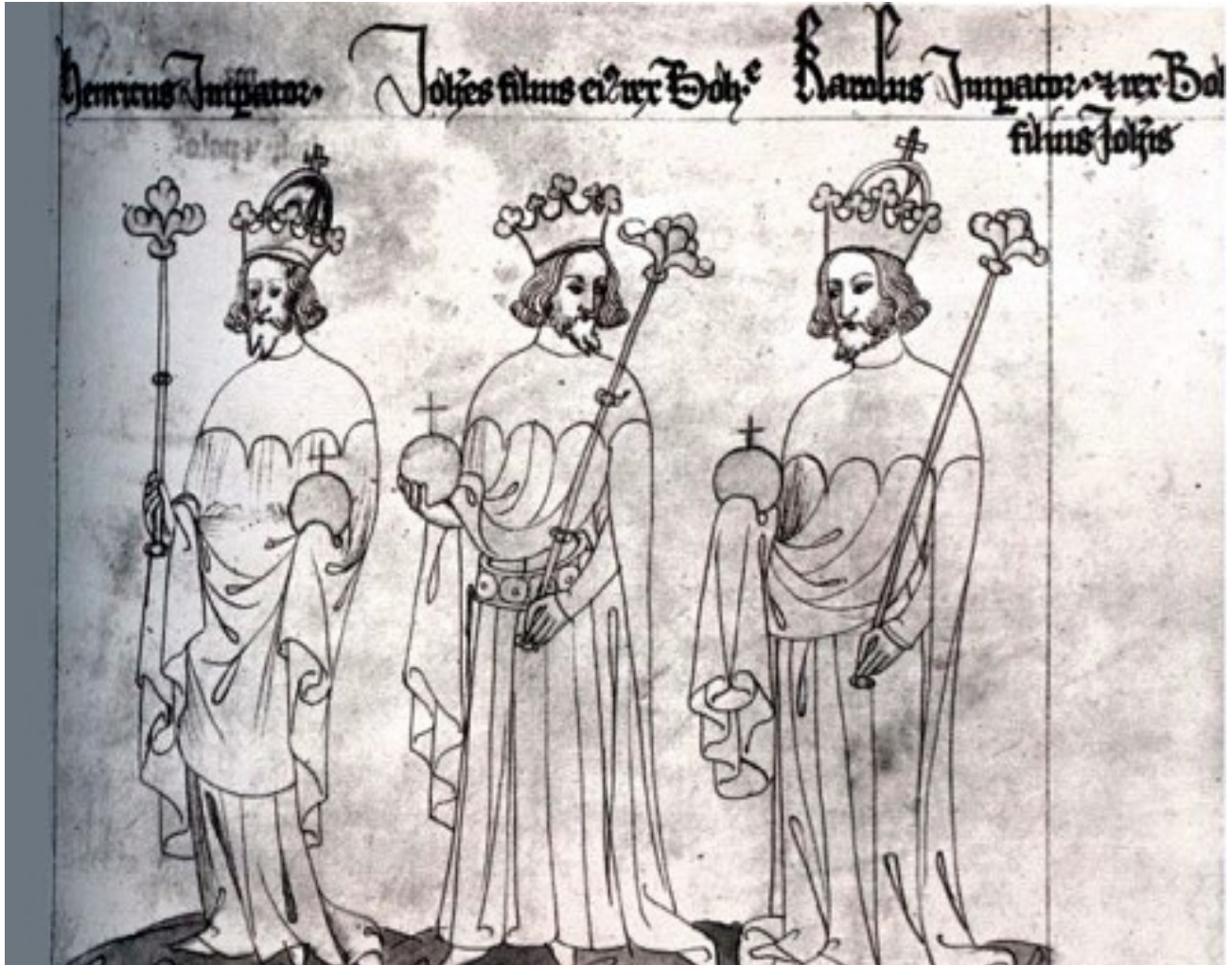
THOMAS, Heinz, *Clemens VI. und Ludwig der Bayer*, in: NEHLSSEN Hermann – HERMANN Hans-Georg, *Kaiser Ludwig der Bayer: Konflikte, Weichenstellungen und Wahrnehmung seiner Herrschaft*. Paderborn 2002, s. 75-118.

VLADYKOVÁ, Markéta, *Vliv učení Viléma z Ockhamu na politiku Ludvíka IV. Bavorského*, disertační práce, Univerzita Karlova, Praha 2011.

VLČEK, Pavel; Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1998.

Přílohy

Vyobrazení Lucemburků v Jihlavském rukopise Zbraslavské kroniky
zdroj: https://www.e-region.cz/data/magazin/karel_vi_zbraslavska_kronika.jpg

Klečící Ludvík Bavor jako donátor, Laurentiuskapelle München
zdroj: http://www.bayerisches-nationalmuseum.de/webgos/bnm_online.php?seite=5&fld_0=00023304

Reliéf zobrazující Ludvíka Bavora

zdroj: <https://www.welt.de/img/kultur/mobile129626606/1732502327-ci1021-w1024/Kaiser-Ludwig-der-Bayer-auf-dem-Adlerthr.jpg>